

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: НОВІ ОРІЄНТИРИ І РИЗИКИ

У НОМЕРІ:

- **КРИМСЬКИЙ КОНТРАГЕНТ:
ДЕЯКІ ВАРІАНТИ «ЗАКРИТТЯ» ДОГОВОРУ**
- **ПІДПРИЄМСТВО У ФІНАНСОВІЙ СКРУТІ:
ЯК БУТИ, КОЛИ ПЛАТИТИ НІЧИМ**
- **ОГЛЯД І ПРОГНОЗ ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ**
- **ПРОБЛЕМИ ВАЛЮТНИХ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ**
- **ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**
- **МОНІТОРИНГ ЗАКОНОДАВСТВА**

№ 7 липень 2014

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ:

нові орієнтири і ризики

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

№ 7 липень 2014

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського

Національна юридична бібліотека (НЮБ)
Український союз промисловців та підприємців (УСПП)

Редакційна колегія:

В. Горовий, головний редактор, д-р іст. наук,
проф.,

заступник генерального директора НБУВ

В. Крутов, віце-президент УСПП, д-р юрид.
наук, проф.
(співголови)

Т. Горенко, старш. наук. співроб. відділу
політологічного аналізу СІАЗ
(відповідальна за випуск)

Н. Іванова, зав. аналітично-прогностичного
відділу НЮБ;

Ю. Половинчак, заввідділу обслуговування
інформаційними ресурсами НЮБ;

Заснований у 2012 році

Виходить раз на місяць

ЗМІСТ

Юридична практика

І. Висіцька

Кримський контрагент: деякі варіанти
«закриття» договору.....3

Фінансовий консультант

О. Єфімов

Підприємство у фінансовій скруті:
як бути, коли платити нічим.....8

Економічні прогнози та ризики

Прогноз для бізнеса

Мировая промисленность продолжает
восстанавливаться.....13

Золото на неделе может продолжить рост....14

Инфляция в июле может быть
сопоставима с июньской.....14

Обзор валютного рынка в Украине
за неделю с 30 июня по 4 июля.....15

Прогноз валютного рынка на июль
2014 года.....18

Л. Присяжна

Проблеми валютних позичальників.....19

Юридична грамота

О. Єфімов

Провадження у справі до судового
розгляду.....26

І. Беззуб

Електронна комерція в Україні:
сучасний стан та перспективи розвитку.....28

Моніторинг законодавства.....36

Передрук – тільки з дозволу редакції

ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА

І. Висіцька, адвокат

Кримський контрагент: деякі варіанти «закриття» договору

Захоплення Росією Криму автоматично не припинило договірні зв'язки, які виникли до такого захоплення між господарюючими суб'єктами АРК та іншої частини України. Тож укладені між вказаними особами договори продовжують свою дію і повинні виконуватись. Водночас, з огляду на політичні протистояння між Україною та РФ з приводу правового статусу Криму, немає правової визначеності і в питаннях щодо законодавчих підстав, порядку та умов виконання таких договорів. Нагадаємо, що Закон про окупацію містить лише декілька правил, які тим чи іншим чином стосуються питань ведення бізнесу в умовах анексії Криму Російською Федерацією.

Детально особливості здійснення економічної діяльності на території АРК згідно із Законом про окупацію мають регулюватись окремим законом. Однак коли такий закон буде прийнятий та як регулюватиме цю діяльність, наразі сказати неможливо.

Законодавство РФ в цьому напрямку розвивається дещо активніше. Зокрема, Державна дума РФ прийняла федеральний закон, згідно із яким вже з 1 червня ц. р. юридичні особи Криму, створені за законодавством України, мають можливість бути включеними до російського цивільного обороту. Це означає, що зі вказаної дати за реалізації такої можливості українські юридичні особи з точки зору законодавства РФ матимуть статус резидентів РФ, тобто нерезидентів України. Відповідно, їх взаємовідносини із підприємцями материкової частини України з точки зору російських законів вважатимуться зовнішньоекономічними та повинні регулюватись відповідним російським валютним законодавством.

За українським законодавством взагалі і Законом про окупацію зокрема вказані юридичні особи залишатимуться українськими, тобто резидентами України. А тому їх взаємовідносини із підприємцями материкової час-

тини України зовнішньоекономічними не вважаються. Відповідно, і валютне законодавство у таких відносинах застосуванню не підлягає.

Наведений приклад є лише одним із багатьох наочних свідчень того, що вести бізнес із кримським підприємцем і не порушувати при цьому ні законодавства України, ні законодавства РФ підприємцю із материкової частини України навряд чи вдасться. Відтак тим підприємцям, які мають ділові зв'язки із Кримом та не бажають бути порушниками закону (чи то українського, чи то російського), варто замислитись над альтернативними виконання договору варіантами припинення партнерських відносин із підприємцями АРК. Деякі варіанти такого припинення пропонуємо увазі читачів.

Очевидно, що найпростіше в існуючій ситуації тим сторонам, які ще не встигли розпочати виконання умов договору та з огляду на виниклі обставини бажають припинити його дію. Таким контрагентам достатньо укласти відповідну угоду про припинення вказаного договору.

Складніше, коли договір виконаний частково та/або кримський контрагент не бажає підтримувати подальші ділові взаємовідносини або й взагалі зв'язок із кримським контрагентом втрачений. В таких випадках підприємцю материкової частини України слід, зваживши на індивідуальність кожного кримського контрагента, шукати свій варіант «закриття» договору з ним з огляду на характер договірних відносин, конкретні умови договору та фактичні обставини. Сподіваємось, що допомогти в цьому зможуть нижчеописані пропозиції щодо поведінки в окремих конкретних ситуаціях.

Ситуація 1. Кримський контрагент йде на контакт та зацікавлений у реальному виконанні договору.

За такої ситуації можна запропонувати сторонам домовитись про заміну в договорі

підприємця із Криму на суб'єкта із іншої частини України. Така заміна відбуватиметься внаслідок укладення договору переводу боргу (якщо кримський контрагент є боржником), уступки права вимоги (якщо він є кредитором) чи заміни сторони за договором (якщо кримський контрагент в договорі за одними зобов'язаннями виступає кредитором, за іншими – боржником). В цьому випадку договір продовжує діяти, однак із нього виключається кримський контрагент. Тобто змінюється лише склад сторін – замість партнера із Криму управненою чи/та зобов'язаною стороною за договором стає підприємець із материкової частини України.

Відтак разом із кримським суб'єктом зникають і кримські проблеми. Тобто немає спірних питань щодо статусу резидента, безготівкових розрахунків, проблем із доставкою товару, митним оформленням і т. д. Після описаної заміни сторони взаємовідносини за договором регулюватимуться виключно та без застережень законодавством України.

Оскільки будь-який договір укладається за вільним волевиявленням сторін, реалізація такої схеми можлива лише за наявності згоди контрагента із Криму на заміну сторони договору. Зацікавленість кримського контрагента в реальному виконанні договору може зумовлюватись, наприклад, тим, що пов'язана особа такого контрагента, яка розташована на материковій частині України, також має потребу в товарах (роботах, послугах), які є предметом договору.

Та все ж особливо цікавим такий варіант буде кримчанину, який має розгалужені ділові зв'язки з іншими підприємцями із материкової частини України, в яких він виступає як кредитором, так і боржником. Наприклад, Підприємець із Криму є боржником перед Підприємством А із Києва в розмірі 100 грн та кредитором Підприємства В із Житомира в розмірі 100 грн. Унаслідок укладення відплатного договору переведення боргу на Підприємство В (за ті ж 100 грн) з подальшим зарахуванням зустрічних однорідних вимог між Підприємцем із Криму та Підприємством В, всі сторони залишаться при своїх інтересах. Так, Підприємство

А отримає свої 100 грн, Підприємство В виконає свої зобов'язання зі сплати 100 грн, а Підприємець із Криму позбавиться обох контрагентів із материкової частини України, оскільки його грошові вимоги до Підприємства В будуть задоволені за рахунок погашення його грошових зобов'язань на користь цього ж Підприємства з оплати переведення боргу за відповідним договором. Однак головне, що всі перелічені особи не матимуть клопоту із кримськими питаннями, з якими всі обов'язково б мали справу, якби виконували договори «напрямую».

Водночас, застосування такої схеми містить і певні ризики для сторін. Зокрема, Підприємство А ризикує тим, що Підприємство В не розрахується за договором внаслідок своєї недобросовісності чи неплатоспроможності. У Підприємця із Криму застосування такої схеми може викликати незручності в питанні контролю з боку органів РФ щодо повернення валютної виручки. Так, якщо погляди контролюючих органів РФ збігаються з позицією податкових органів України щодо того, що зарахування зустрічних однорідних вимог не визнається поверненням валютної виручки за зовнішньоекономічним контрактом, то підприємцю із Криму треба буде відстояти свою позицію в суді (звичайно, якщо судова практика в РФ аналогічна українській судовій практиці, яка стає на бік платників податків в цьому питанні).

Ситуація 2. Підприємець із материкової частини України має грошові зобов'язання перед кримським контрагентом за поставлений останнім товар, надані послуги, виконані роботи.

Відповідно до Постанови НБУ № 260 тимчасово до закінчення окупації Росією Криму припинено подальшу діяльність українських банківських установ та їх відокремлених підрозділів на території АРК та місті Севастополь. Відтак перерахувати кошти на вказану територію із материкової частини України за посередництва українських банків наразі неможливо. На цьому наголошується і в Листі НБУ № 25-111/22430 від 12.05.2014 р., де також зазначено про необхідність повернення клієнтам невиконаних платіжних доручень у випадку, коли отримувачем коштів зазначено особу, що знаходиться в Криму.

У такій ситуації варіантом виконання грошового зобов'язання без перерахування коштів кримському контрагенту на територію АРК буде внесення коштів у депозит нотаріальної контори або приватного нотаріуса. Таку можливість надає підприємцю ст. 537 ЦКУ та ч. 3 ст. 197 ГКУ, які прямо передбачають, що внесення грошей у депозит нотаріальної контори або приватного нотаріуса вважається належним виконанням грошового зобов'язання. Тобто, внівши кошти у депозит нотаріуса, підприємець із материкової частини України вважається таким, що виконав свої грошові зобов'язання перед кримським контрагентом.

Заради об'єктивності слід зазначити, що не всі нотаріуси (як приватні, так і державні) беруться за здійснення вказаної операції. Однак в м. Києві такі нотаріуси є. Пакет документів, які вони вимагають для оформлення внесення коштів у депозит, мінімальний: стандартний набір від підприємця для вчинення будь-якої нотаріальної дії (установчі документи, повноваження довіреної особи, паспорт такої особи і т. д.) плюс документи, в яких закріплені термін виконання грошового зобов'язання (договір, додаткові угоди до нього тощо).

Ситуація 3. Підприємець із материкової частини України має поставити товар контрагенту із Криму.

Чим далі, тим більше Росія ускладнює поставки до Криму товарів із інших регіонів України. Деякі товари органи РФ взагалі заборонили поставляти на територію Криму: зокрема, Росспоживнагляд заявив, що 14 травня ц. р. на Крим поширилася дія заборони на імпорту до Росії продукції компанії «Рошен», ряду сир заводів, молокопереробних підприємств і м'ясокомбінатів.

Тож якщо з якихось причин підприємцю із материкової частини України не вдається домовитися із кримським контрагентом про припинення партнерських відносин, він може звернутися до суду із позовом про розірвання договору поставки на підставі ч. 2 ст. 652 ЦКУ у зв'язку з істотною зміною обставин.

Для цього в позові необхідно обґрунтувати наявність одночасно таких умов:

1) в момент укладення договору сторони виходили з того, що така зміна обставин не настане;

2) зміна обставин зумовлена причинами, які заінтересована сторона не могла усунути після їх виникнення при всій турботливості та обачності, які від неї вимагалися;

3) виконання договору порушило б співвідношення майнових інтересів сторін і позбавило б заінтересовану сторону того, на що вона розраховувала при укладенні договору;

4) із суті договору або звичаїв ділового обороту не випливає, що ризик зміни обставин несе заінтересована сторона.

Обґрунтування перших двох умов очевидне: жоден господарюючий суб'єкт до березня п. р. не міг передбачити вторгнення РФ на територію Криму. Так само жодний суб'єкт господарювання не міг усунути причин такого вторгнення за будь-яких обставин.

Отже, якщо договором ризику зміни обставин не покладено на підприємця із материкової частини України, йому необхідно буде довести лише наявність третьої умови, а саме – що виконання договору поставки порушить співвідношення майнових інтересів сторін і позбавить позивача того, на що він розраховував при укладенні договору.

На нашу думку, обґрунтування вказаної умови може полягати в тому, що поставка товару відбуватиметься на територію Криму, а отже, за твердженням його місцевої влади, постачання з материкової України на півострів – зовнішньоекономічна діяльність. Відповідно, для такого постачання підприємець має сплатити мито і збори, передбачені законодавством РФ, які суттєво збільшать собівартість поставки.

Отже, підприємець із материкової частини України за умови реального виконання договору не отримає того прибутку, на який він розраховував при його укладанні, або й взагалі така поставка буде збитковою.

Вказаний вище позов згідно із ч. 1 ст. 123 Закону про окупацію потрібно подавати до Господарського суду міста Києва (якщо контрагент зареєстрований в м. Севастополь) або до Господарського суду Київської області (якщо

контрагент зареєстрований на іншій території АРК). Важливо пам'ятати, що в разі розірвання договору поставки контрагент із Криму не вправі буде вимагати повернення йому виконаного ним за договором до моменту його розірвання, якщо інше не встановлено самим договором або законом (ч. 4 ст. 653 ЦКУ).

Ситуація 4. Форс-мажор як підстава для припинення договору із кримським контрагентом.

У законодавстві України зустрічаються як терміни «форс-мажорні обставини», «форс-мажор», так і поняття «обставини непереборної сили». ЦК України та ГК України оперують останнім поняттям, однак часто в договорах використовується саме термін «форс-мажор» («форс-мажорні обставини»). Деякі законодавчі акти (наприклад, Правила користування електричною енергією, затверджені постановою НКРЕ України № 28 від 31.07.1996 р.) для визначення поняття форс-мажорних обставин використовують термін «непереборна сила». У пп.14.1.11 п.14.1 ст. 14 ПКУ поряд із поняттям «обставини непереборної сили» в дужках вживається термін «форс-мажорні обставини», тож в подальшому вважатимемо ці поняття ідентичними та для їх позначення вживатимемо скорочений термін «форс-мажор».

Наразі в різних актах законодавства міститься різний обсяг обставин природного, суспільного та юридичного походження, які можуть бути підставами для звільнення від відповідальності перед контрагентом. Найповніший перелік закріплений у названих вище Правилах користування електричною енергією, які до форс-мажору відносять:

– виняткові погодні умови і стихійні лиха (ураган, буря, повінь, нагромадження снігу, ожеледь, землетрус, пожежа, просідання і зсув ґрунту);

– непередбачені ситуації, викликані діями сторони, що не є стороною відповідного договору (страйк, локаут, дія суспільного ворога, оголошена та неоголошена війна, загроза війни, терористичний акт, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення, громадська демонстрація, протиправні дії третіх осіб, пожежа, вибух);

– умови, регламентовані відповідними органами виконавчої влади, а також пов'язані з лік-

відацією наслідків, викликаних винятковими погодними умовами і непередбаченими ситуаціями.

Однак законодавчі акти (зокрема, ті ж Правила користування електричною енергією) розповсюджують свою дію на окремі, чітко визначені відносини. Що стосується «звичайного» договору між господарюючими суб'єктами Криму та материкової України, то безумовним форс-мажором в їх відносинах вважатимуться обставини, які через свій надзвичайний характер сторони передбачили безпосередньо в договорі в якості підстави для звільнення їх від господарської відповідальності у випадку порушення зобов'язання внаслідок настання таких обставин. Право на закріплення в договорі таких обставин та надання їм статусу форс-мажору передбачено в ч. 4 ст. 219 ГК України.

Якщо в договорі міститься вичерпний перелік обставин, які сторони визначили як форс-мажорні у своїх відносинах, то зацікавленій стороні навряд чи вдасться довести віднесення до форс-мажору тих обставин, які не потрапили в цей перелік. Якщо вказаний перелік невичерпний, то сторона може обґрунтувати віднесення тієї чи іншої обставини до форс-мажору, посилаючись на ст. 617 ЦК України та ч. 2 ст. 218 ГК України. При цьому слід пам'ятати, що сам по собі форс-мажор не є підставою для припинення зобов'язання, а лише звільняє особу (в разі виконання нею передбачених договором заходів) від відповідальності за невиконання чи неналежне виконання такого зобов'язання. Такий висновок слідує із названих вище ст. 617 ЦК України та ч. 2 ст. 218 ГК України. Це означає, що в разі засвідчення форс-мажором неможливості проведення підприємцем із Ситуації 2 розрахунків з кримським контрагентом з огляду на приписи Постанови НБУ № 260 чи неможливості доставки товару в Крим підприємцем із Ситуації 3 через заборону органами РФ ввезення такого товару, такі підприємці в разі повідомлення кримського контрагента про форс-мажор не сплачуватимуть передбачені договором чи законом штрафні санкції за не проведення грошових розрахунків та не поставку товару відповідно, однак вони

і надалі залишатимуться зобов'язаними сплатити кошти та поставити товар.

Припинення вказаних обов'язків з огляду на існування форс-мажору буде можливим лише в тому випадку, якщо в договорі із кримським контрагентом закріплене право сторони в односторонньому порядку відмовитися від договору (розірвати його) внаслідок настання чи певної тривалості форс-мажору. Зазвичай, в договорах визначений саме певний мінімальний період існування форс-мажору, зі впливом якого сторони отримують право на одностороннє припинення договору.

У такій ситуації для припинення договору із кримським контрагентом підприємцю із материкової України потрібно буде:

- 1) засвідчити факт існування форс-мажору;
- 2) повідомити контрагента із Криму про існування форс-мажору в строк та способом, передбаченими в договорі;
- 3) дочекатися впливу передбаченого в договорі мінімального строку існування форс-мажору;
- 4) повідомити кримського контрагента про відмову від договору (його розірвання) в односторонньому порядку передбаченим в договорі способом.

В більшості законодавчих актів єдиним органом, уповноваженим засвідчувати факт існування форс-мажору, названо Торгово-промислому палату України. Тож звертатись за засвідченням такого факту слід саме туди. Водночас, у ч. 4 ст. 219 ГК України закріплено право сторін передбачити порядок засвідчення факту виникнення форс-мажору, а тому в разі реалізації такого права підприємцю із материкової України необхідно керуватись положеннями договору та засвідчити факт форс-мажору у строгій відповідності із договірними умовами.

Ситуація 5. Підприємець із Криму є боржником за договором та не реагує на звернення щодо виконання договору (його припинення).

Чинне законодавство України передбачає лише три шляхи припинення невиконаного договору – за згодою сторін, в разі односторонньої відмови від договору (якщо таке право передбачено договором або законом) та за рішенням

суду. Оскільки перший шлях неможливий внаслідок відсутності волевиявлення кримського контрагента, підприємець із материкової України може скористатися іншими двома шляхами. Однак розривати договір йому є сенс, зокрема, у випадку, якщо підприємцем із материкової України має зобов'язання за договором, виконання яких не пов'язано із фактом виконання обов'язків кримським контрагентом. Наприклад, якщо оплата підприємцем із материкової України товару, який мав бути поставлений кримським контрагентом, «прив'язана» до календарної дати та не залежить від факту поставки.

При поданні позову про розірвання договору підприємцю із материкової України слід пам'ятати, що у випадку задоволення судом такого позову, він не вправі буде вимагати від підприємця із Криму повернення йому виконаного за договором до моменту його розірвання, якщо інше не встановлено самим договором або законом.

Тож якщо вказана або інша причина для розірвання договору відсутня, підприємцем із материкової України може звернутися до суду із позовом про стягнення із кримського контрагента заборгованості за договором, сплату штрафних санкцій, відшкодування збитків і т.д. В такому випадку договір не припинить свою дію, а продовжуватиме діяти.

Як вже зазначалось вище, позов до кримського контрагента потрібно подавати до Господарського суду міста Києва (якщо відповідач зареєстрований в м. Севастополь) або до Господарського суду Київської області (якщо він зареєстрований на іншій території АРК).

Нормативна база:

ПКУ

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI

ЦКУ

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV.

ГКУ

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.

Закон про окупацію

Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на

тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. № 1207-VII. Постанова НБУ № 260

Постанова Правління Національного банку України № 260 від 06.05.2014 р. «Про відкликання та анулювання банківських ліцензій та генеральних ліцензій на здійс-

нення валютних операцій окремих банків і закриття банками відокремлених підрозділів, що розташовані на території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя» (*З любов'ю до права: Юридичний журнал колективу «Єфімов та партнери»* (<http://zldp.net.ua/download.php>)).

ФІНАНСОВИЙ КОНСУЛЬТАНТ

О. Єфімов, доцент кафедри цивільного та трудового права Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана, канд. юрид. наук

Підприємство у фінансовій скруті: як бути, коли платити нічим

Як вижити підприємству в скрутних умовах, коли не вистачає оборотних коштів? Адже все одно треба платити податки та розраховуватись з найманими працівниками та контрагентами. Що можна зробити в такій непростій ситуації?

Як платити, коли платити нічим?

«Багатство – це результат вміння людини мислити» Айн Ренд

Часто гроші порівнюють з кров'ю, а економіку з кровоносною системою. Коли зникають гроші, або їх кількість зменшується, економіку починає «колотити та кидати в різні боки» так само, як це відбувається з живим організмом, що втрачає кров. Певні економічні процеси уповільнюються, утруднюються. Це відображається на всій економічній системі. І називають такий стан кризою платежів, тобто кризою, викликаною неналежним дотриманням платіжної дисципліни.

Вийти зі стану, коли неможливо своєчасно сплачувати власні борги може лише той, хто вміє мислити. Адже певний час він змушений не лише обійтися без грошей, а й одночасно створити передумови для їх появи. Такою передумовою стане створення корисного продукту, за який інші люди згодні будуть заплатити. То ж цей час підготовки та очікування потрібен розумним людям для того, щоб дочекатися часу, коли кошти надійдуть та компенсують у справедливий спосіб процес створення корисного продукту.

Коли власних грошей підприємству не вистачає, їх треба або швидко заробляти, або десь

позичати. Якщо заробляти, то тут нестача грошей усувається легко. Для цього треба продати те, що є цінністю, за яку покупці готові заплатити грошима. Якщо така цінність ще створюється і для її створення потрібен час, а гроші, що надійдуть пізніше, потрібні вже, то їх можна лише позичити у так званих «зовнішніх» чи «внутрішніх» кредиторів, тобто у чужих або у своїх.

«Зовнішні» кредитори, як джерело поповнення обігових коштів

«Зовнішніми» кредиторами, тобто чужими, є:

- фінансові установи, які можуть надати кредит;
- потенційні покупці, які можуть заплатити аванс;
- інвестори, які захочуть інвестувати у бізнес, який наразі потребує грошей та інші особи, що мають гроші і можуть їх надати у користування.

Звідси можна виділити шляхи залучення зовнішніх запозичень:

– кредит банку

Можна отримати кредит в банку у будь-якій формі: кредит, кредитна лінія, кредитний ліміт, овердрафт, гарантований платіж та ін. Зрозуміло, що цей шлях поповнення обігових коштів є реальним лише тоді, коли фінансова установа довіряє позичальнику. А сума, яку банк готовий позичити позичальнику є прямо пропорційною ступеню довіри до нього.

– оплата за майбутню продукцію

Можна домовитися із покупцями майбутньої продукції, які заплатять гроші за неї наперед, тобто ще до того, як вона буде виготовлена. Наприклад, відповідно до ст. 713 Цивільного кодексу України (ЦК) «за договором контрактації сільськогосподарської продукції виробник сільськогосподарської продукції зобов'язується виробити визначену договором сільськогосподарську продукцію і передати її (у майбутньому) у власність заготівельникові (контрактанту) або визначеному ним одержувачеві, а заготівельник зобов'язується прийняти цю продукцію та оплатити її (вже зараз) за встановленими цінами відповідно до умов договору». За таким договором покупець зобов'язується викупити у майбутньому певну кількість врожаю і своє зобов'язання підкріплює авансуванням вартості такої продукції.

У певні періоди історії центр уваги договору контрактації переносився на виробничу допомогу посівальникам з розвитку продуктивних сил у сільському господарстві. Посівальники вже отримували гроші за урожай, який вони зберуть з поля, навіть ще не засіяного. Прийнято вважати, що першим предметом договору контрактації історично була бавовна, що контракувалася у Середній Азії та на Закавказзі.

– залучення коштів інвестора

Можна запросити інвестора, який, вивчивши бізнес певного суб'єкта підприємництва, вирішить інвестувати у цей бізнес власні кошти. Яким чином і як переконувати такого інвестора, слід визначатися самій особі, зацікавленій в отриманні інвестиції. Єдине, що можна порадити, так це бути відвертим та чесним з таким інвестором. Бо надурити, якщо й можна, то лише один раз. А втрат від інвестицій, отриманих обманним шляхом, буде більше, ніж економічного зиску.

– розрахунок векселем

Можна розрахуватися так званими «квазі-грошиками». До таких «квазігрошей» часто відносять векселі. За своєю суттю грошові знаки – банкноти грошиками не є. Вони коштують рівно стільки, скільки коштує папір, на якому ці знаки надруковані. Цінність складає зобов'язання, що ними підкріплюється. Наприклад, на англійських фунтах відверто зазначено, що вони фунтами не є. Вони є обіцянкою ті фунти заплатити.

Так, на 5-фунтовій купюрі міститься така фраза: «I promise to pay the bearer on demand the sum of five pounds» (українською: «Я обіцяю заплатити держателю на його вимогу суму в п'ять фунтів»). І стоїть підпис державного казначея Об'єднаного Королівства. На українських гривнях і доларах США також стоїть підпис керівника грошового відомства країни (НБУ чи ФРС).

Отже, нинішні грошові знаки — це не гроші, а обіцянка їх заплатити. То чому би звичайному підприємству замість таких обіцянок чиновників не надати власні обіцянки у формі векселів. Якщо партнери по бізнесу довіряють такому підприємству більше, ніж голові правління НБУ, то чому би таким партнерам не прийняти в оплату векселі свого покупця, який зазнав тимчасових фінансових труднощів. У крайньому випадку для більшої впевненості можна попросити векседавця видати авальований вексель, тобто такий вексель, за яким платіж буде гарантований банком чи іншою особою, що заслуговує на довіру.

Врешті решт трапляються випадки, коли партнери по бізнесу один одному довіряють більше, ніж підписам державних чиновників на грошових знаках.

«Внутрішні» або «свої» кредитори

«Внутрішніми» кредиторами є власники підприємства, пов'язані особи та просто друзі. У таких випадках акцент уваги з питання «Де взяти гроші?» переноситься на питання: «Як їх отримати з мінімальними втратами?». На підприємницькій мові це звучить так: «Як без податків «завести» гроші на підприємство?», тобто мінімізувати суму сплачених податків з таких коштів.

Податкове законодавство про залучені кошти

Відповідно до підпункту 14.1.257 Податкового кодексу України (ПК) фінансова допомога надається на безповоротній або поворотній основі. При цьому поворотна фінансова допомога – це сума коштів, що надійшла платнику податків у користування за договором, який не передбачає нарахування процентів або надання інших видів компенсацій у вигляді плати за користування такими коштами, та є обов'язковою до повернення. У цивільних

правовідносинах щодо поворотної фінансової допомоги часто вживають термін «позика».

Відповідно до ст. 1046 ЦК за договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками. Позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості.

Податкові наслідки залучення коштів у користування

Хоча у ПК сама по собі позика віднесена до поворотної фінансової допомоги (далі – ПФД), вона іноді має наслідки безповоротної фінансової допомоги. Так, відповідно до того ж підпункту 14.1.257 ПК сума процентів, умовно нарахованих на суму поворотної фінансової допомоги, що залишається неповерненою на кінець звітного періоду, у розмірі облікової ставки НБУ, розрахованої за кожний день фактичного використання такої поворотної фінансової допомоги, є безповоротною фінансовою допомогою.

Сама по собі ПФД не створює податкових наслідків. Податкові наслідки виникають тоді, коли ПФД не повертається протягом звітного періоду, або не повертається протягом строку позовної давності. Так відповідно до підпункту 135.5.5. ПК суми ПФД, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, що залишаються неповерненими на кінець такого звітного періоду, від осіб, які не є платниками податку на прибуток, або осіб, які мають пільги з податку на прибуток, збільшують оподатковуваний дохід (базу оподаткування).

Це правило не поширюється лише на суми ПФД, отриманої від засновника/учасника (в тому числі нерезидента) такого отримувача ПФД, у випадку повернення такої допомоги не пізніше 365 календарних днів з дня її отримання. Не поширюється обов'язок щодо збільшення бази оподаткування на суму ПФД, не повернену до кінця звітного періоду, і на учасників операції з отримання/надання фінансової допомоги, що здійснюються між платником податку та його відокремленими підрозділами, які не мають статусу юридичної особи. А

згідно із підпунктом 135.5.4 ПК базу оподаткування податком на прибуток збільшують суми безповоротної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді. Нагадаємо, що до безповоротної фінансової допомоги відносяться і суми заборгованості одного платника податків перед іншим платником податків, що не стягнута після закінчення строку позовної давності, тобто після збігу позовної давності.

ПФД перетворюється у безповоротну фінансову допомогу.

До складу доходу платника єдиного податку не включаються суми фінансової допомоги, наданої на поворотній основі, отриманої та поверненої протягом 12 календарних місяців з дня її отримання (п. 292.11 ПК). Отже, висновки щодо податкових аспектів отримання позики такі:

- на суму ПФД, наданої одним платником податку на прибуток іншому платнику податку на прибуток, нараховують умовні проценти у розмірі облікової ставки НБУ, якщо ПФД не повернена на кінець звітного періоду;
- суми ПФД, отримані від платника податку на прибуток за ставкою, відмінною від звичайної, або від неплатника цього податку збільшують базу оподаткування отримувача ПФД, якщо вона не повернена на кінець звітного періоду;
- те саме стосується ПФД, отриманої від засновника/учасника самого отримувача, з одним лиш застереженням: ПК у цьому разі надає право не повертати ПФД протягом 365 днів, а не протягом звітного періоду;
- право не повертати ПФД без податкових наслідків надано платникам єдиного податку у разі користування ПФД протягом періоду у 12 календарних місяців.

Як бачимо, застосування договору про поворотну фінансову допомогу не завжди є зручним з точки зору податкових наслідків його укладення і виконання чи невиконання. До таких «незручних» наслідків відносяться:

- обов'язок позичальника нараховувати умовні проценти лише для того, щоб збільшити базу оподаткування податком на прибуток;
- обов'язок позичальника збільшити базу оподаткування на суму ПФД, не поверненої на

кінець звітної періоду, якщо позикодавець не є платником податку на прибуток за основною ставкою.

Вказані «незручності» не є абсолютною перешкодою для використання цього правового інституту. Проте, коли вони стають занадто «незручними», мало б виникати бажання їх оптимізувати.

Альтернативні способи позики

Одним із способів податкової оптимізації є застосування альтернативного правового механізму з більш зручними податковими наслідками. Уявімо собі, що мова йде про позику у розмірі 10 тис. грн з терміном повернення 31 грудня 2015 р. При цьому існує не лише потенційний позичальник, а й потенційний позикодавець. У цьому випадку можна використати декілька її альтернативних способів.

Варіант 1. Укладення договору купівлі-продажу з відстрочкою оплати

Можливість і правомірність такого договору впливають зі статті 694 ЦК. Позичальник може придбати товар у потенційного позикодавця та продати цей товар реальному покупцеві, отримавши від нього оплату товару. А з позикодавцем можна розрахуватися за товар аж в кінці 2015 р. Протягом періоду з моменту отримання коштів від покупця і аж до моменту їх повернення реальному позикодавцю (продавцеві товару) реальний позичальник користуватиметься цими коштами.

Варіант 2. Договір комісії на продаж

Схема відносин така ж сама, що й у першому варіанті. Однак у цьому випадку кошти, отримані реальним позичальником (комісіонером) у покупця за проданий тому товар позикодавця (комітента), знаходяться у комісіонера аж поки той не надасть комітентові звіт комісіонера. Відповідно до ст. 1022 ЦК такий звіт має надаватися одразу після виконання доручення комітента. Тож якщо комітент не підганятиме комісіонера, а той не поспішатиме надавати звіт, останній користуватиметься грошима комітента протягом часу, про який встановлена усна домовленість між ними. Принаймні щодо податку на прибуток користування такими коштами наслідків не матиме.

Варіант 3. Договір комісії на купівлю

Схема відносин полягає в тому, що позичальник (комісіонер) отримує від позикодавця (комітента) кошти на закупівлю для останнього якоїсь сировини чи товару. Але «не поспішає» виконувати таке доручення. Протягом часу такого «непоспішання» позичальник (комісіонер) реально користуватиметься грошима комітента, наданими для виконання доручення. У цьому разі краще було би врешті-решт виконати договір комісії і купити те, для чого комітент саме й надавав гроші. Якщо цього не зробити і просто розірвати договір комісії, повернувши кошти комітенту, податківці можуть запідозрити, що договір комісії був фіктивним, а його реальною метою була кредитна операція. А далі вже усе залежить від «фіскальної уяви» податківців.

Нагадаємо, що відповідно до ст. 234 ЦК фіктивним є правочин, який вчинено без наміру створення правових наслідків, які обумовлювалися цим правочином. Він визнається судом недійсним, а правові наслідки такого визнання встановлюються законами, у тому числі й ПК.

Так, у разі якщо після продажу товарів, виконання робіт, надання послуг здійснюється будь-яка зміна суми компенсації їх вартості, в тому числі перерахунок у випадках повернення проданих товарів чи права власності на такі товари (результати робіт, послуг) продавцю, платник податку – продавець та платник податку – покупець здійснюють відповідний перерахунок доходів або витрат (балансової вартості основних засобів) у звітному періоді, в якому сталася така зміна суми компенсації (п. 140.2. ПК).

Такий перерахунок доходів та витрат (балансової вартості основних засобів) також проводиться сторонами:

– у звітному періоді (періодах), в якому витрати та доходи (балансова вартість основних засобів) за правочином, визнаним недійсним, були враховані в обліку сторони правочину, – у разі визнання судом правочину недійсним;

– у звітному періоді, в якому рішення суду про визнання правочину недійсним набуло законної сили, – у разі визнання правочину недійсним з інших підстав.

Варіант 4. Кредитно-депозитна схема

Суть такої схеми полягає в тому, що реальний позикодавець укладає договір депозитного вкладу з банком і надає останньому у користування свої кошти, які він готовий був би надати позичальнику. Позичальник у свою чергу за кредитним договором отримує кредит у розмірі депозиту позикодавця та під забезпечення майновою порукою останнього.

Тобто виконання позичальником зобов'язання з повернення кредиту забезпечується правом вимоги позикодавця повернення йому суми депозиту. Отже, гроші, які позичальник має повернути банку, з банку фактично не «виходять». Тож банк не ризикує їх не отримати.

Вигод і переваг цієї схеми дуже багато. Так, відсотки, сплачені банку позичальником, банк у свою чергу сплачує позикодавцю (вкладнику). Якщо уважно порахувати суму кредиту і строк користування ним, то відсотків банку можна платити навіть менше, ніж банк платитиме позичальнику.

Наприклад, за депозит банк сплачує кошти протягом усього строку знаходження їх на депозитному рахунку, а реальний позичальник сплачує за користування кредитом лише у разі такого користування. Тобто відсотки йому банк нараховуватиме пропорційно реально позиченій сумі, а не задекларованій у кредитному договорі в якості максимального ліміту кредитної лінії. Крім того, якщо позичальник буде фізичною особою, то для нього сума таких відсотків відповідно до пункту 167.2. ПК оподатковуватиметься ПДФО за ставкою 5 %, та й то лише після 1 липня 2014 р., відповідно до Закону України від 10.04.2014 р. № 1200-VII.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Відповідно до Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 27.03.2014 р. № 1166-VII з 01.07.2014 р. діє пункт 167.5 ПК, відповідно до якого при перерахунку загального річного оподаткованого доходу для бази оподаткування доходів у формі процентів застосовуватимуться такі ставки:

- якщо база оподаткування звітного податкового року не перевищує 204 прожиткових мінімуми (у 2014 р. – це 239 904 грн) – 15 %;

- якщо база оподаткування звітного податкового року перевищує 204 прожиткових мінімуми, але не перевищує 396 прожиткових мінімумів, до суми такого перевищення (у 2014 р. – це від 239 904 грн до 465 696 грн) – 20 %;

- якщо база оподаткування звітного податкового року перевищує 396 прожиткових мінімумів, до суми такого перевищення (у 2014 р. – це вище 465 696 грн) – 25 %. І це у той час, як сплачені позичальником відсотки банку будуть зменшувати базу оподаткування податком на прибуток фактичного позичальника, тобто відбуватиметься економія такого податку у розмірі 18 %. Далі вже, як то кажуть, справа техніки. Варто лиш правильно порахувати.

Окрім податкової вигоди, фактичний позикодавець – фізична особа ще й легалізуватиме свій дохід. А це у нинішньому стані української фіскальної політики та спрямування її вектору у бік підвищення контролю витрат, оподаткування за непрямыми методами та ін. також заслуговує на увагу. Та найпростіше, на думку автора, позичальнику попросити позикодавця надати йому позику шляхом придбання товару чи сировини, для купівлі яких така позика й була потрібна. Придбавши такий товар та оплативши його, позикодавець у свою чергу, продасть його позичальнику та надасть відстрочку у його оплаті, наприклад до 31 грудня 2015 р.

Варіант 5. Позика від працівника

Суть такої позики полягає в тому, що працівник підприємства купує за власні кошти певні речі, необхідні підприємству, та передає їх підприємству, звітує про витрачені кошти та отримує їх компенсацію з відстрочкою. Тобто фактично відбувається таке собі товарне кредитування працівником свого підприємства.

Відстрочення сплати податків

Платник податків має право звернутися до контролюючого органу із заявою про розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу (п. 100.2 ПК). Таке звернення неможливе у разі спору щодо сум таких податків, оскільки нормами ПК встановлено, що платник податків, який звертається до контролюючого органу із заявою про розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань, вважається таким, що узгодив суму такого грошового зобов'язання.

Тож відстрочити або розстрочити можна лише грошові зобов'язання, а не спір щодо них.

Згідно з пунктом 100.1 ПК розстроченням, відстроченням грошових зобов'язань або податкового боргу «є перенесення строків сплати платником податків його грошових зобов'язань або податкового боргу під проценти, розмір яких складає 120 % річних облікової ставки НБУ».

Порядок розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) платників податків затверджено наказом МДЗ від 10.10.2013 р. № 574. Але можна таке відстрочення отримати де-факто, не звертаючись де-юре до податкового органу та не сплачуючи проценти у розмірі 120 % річних облікової ставки НБУ.

Наприклад, положення ПК щодо прогресивної шкали оподаткування процентів (15 %, 20 %, 25 %), про що йшлося вище, поширюється і на оподаткування дивідендів. І якщо розмір дивідендів складає 1 000 000 грн, то із суми, що у 2014 р. перевищуватиме 465 696 грн, дове-

деться сплатити податок на дивіденди у розмірі 25 %, тобто віддати державі її четверту частину.

Щоб таке податкове зобов'язання виникло, наприклад, на один рік пізніше, можна видати особі-отримувачеві дивідендів позику строком на один рік. Через рік такий позичальник поверне позику і отримає дивіденди. І вже тоді, через рік, з них необхідно буде сплатити вказаний податок. Оскільки чинне законодавство не обмежує строків видачі позики, то зазначений вище строк в один рік є умовним. Реально він зможе бути встановлений сторонами договору й довшим: два, три роки і більше.

Є ще багато інших способів працювати без грошей або з їх мінімумом. Усі перелічити важко та й не варто. Слід зрозуміти лише таке: якщо навчитися працювати в умовах грошового дефіциту, то за умови відсутності такого дефіциту працюватиметься набагато легше і набагато ефективніше (*З любов'ю до права: Юридичний журнал колективу «Єфімов та партнери»* (<http://zldp.net.ua/download.php>)).

ЕКОНОМІЧНІ ПРОГНОЗИ ТА РИЗИКИ

Информационно-аналитический центр FOREX CLUB в Украине

Прогноз для бизнеса

Мировая промышленность продолжает восстанавливаться

Глобальный индекс деловой активности PMI в июне повысился до отметки 52,7 пунктов против 52,1 пунктов в мае. Данный показатель рассчитывается инвестиционным банком JP Morgan для 32 стран и отражает конъюнктуру в мировой обрабатывающей промышленности.

Наибольший скачок роста PMI с февраля текущего года, как отмечает М. Сальникова, эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине, стал возможным благодаря уверенному положению промышленного сектора в Великобритании. Здесь показатель достиг максимального в этом году уровня 57,5 пунктов. В то же время давление на общий показатель оказывало снижение промышленного производства в Южной Корее и Бразилии до минимумов августа 2013 г. и сентября 2011 г. соответственно.

«В перспективе на июль продолжения роста индекса глобальной деловой активности не произойдет ввиду сезонного фактора. Хотя, в общем и целом, тот экономический рост, который наблюдается, например, по основным странам еврозоны, Великобритании и Японии будет удерживать показатель выше уровня 52 пунктов не только в июле, но и в августе. Также стоит выделить тот факт, что, несмотря на геополитическую напряженность между Россией и Украиной снижения количества новых заказов в перспективе до конца лета не ожидается», – прогнозирует М. Сальникова.

Кроме того, по словам эксперта, в июне возможен рост новых рабочих мест в США, Германии, Великобритании и Японии на фоне сохраняющегося экономического роста этих стран.

Золото на неделе может продолжить рост

Золото на международном рынке на текущей неделе, по прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, может торговаться в диапазоне 1305 – 1346 дол. за тройскую унцию.

Влияние на динамику золота будет оказывать макроэкономическая статистика из США. В центре внимания инвесторов будут находиться американские данные по индексу PMI в промышленности, рынку труда от агентства ADP и Бюро трудовой статистики. Отчетность из крупнейшей экономики мира в последнее время демонстрирует, в основном, позитивный характер. Так, рынок труда восстанавливается, прибавляя в среднем около 190 тыс. новых рабочих мест в месяц в последние полгода, а уровень безработицы достиг минимального значения с 2009 г. Индексы PMI в промышленности

и сфере услуг находятся около уровня 55 %, что обычно соответствует темпам роста ВВП 2,0–3,0 % в годовом выражении. Однако даже если данные окажутся хуже предыдущих значений, это окажет умеренное влияние на настроения участников рынка, поскольку один месяц негативных показателей не заставит ФРС пересмотреть планы по денежно-кредитной политике. С точки зрения технического анализа, в случае преодоления золотом уровня сопротивления 1326 дол. за тройскую унцию, целью движения может стать отметка 1 346,01 дол. за тройскую унцию.

Стоимость золота на мировом рынке по итогам прошлой недели, как отмечают аналитики, повысилось на 0,13 % до 1 316,21 дол. за тройскую унцию.

Инфляция в июле может быть сопоставима с июньской

Темпы роста инфляции в июле могут составить около 1 %. Несмотря на то, что основное повышение цен на фоне девальвационных процессов уже прошло, давление на общий показатель в этот период окажет рост цен на услуги ЖКХ, который был запланирован в мае, считает Мария Сальникова, эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.

Так, ожидаемое повышение тарифов на электроэнергию и воду добавит общему показателю около 1,2 %. Кроме того, поддерживать инфляционный рост будет повышение с 1 июля акциза на 25 % на спирт, сигареты и вино. В тоже время, сгладить резкий скачок инфляции может снижение цен на продукты питания на 1–1,2 %, что обусловлено сезонным фактором.

«Инфляционные опасения населения в июле расти не будут ввиду умеренной стабилизации гривны. Курс продажи безналичного доллара США с начала июня понизился на 1,5 % до уровня 11,69 грн. Положительный эффект для гривны носило не только снижение деловой активности в стране и, как следствие, понижение спроса на валюту, но и кредитные транши, которые Украина получила в рамках возобновления сотрудничества с МВФ и поддержки Всемирного банка», – отмечает М. Сальникова.

Инфляция по итогам июня составила 1 %, что ускорило годовой показатель до 11,6 %. Основной рост цен в этот период произошел на алкогольную и табачную продукцию, отдых, культуру и сферу услуг. Сдерживало инфляционное давление падение цен на услуги связи, одежду и обувь.

Справка

Группа компаний FOREX CLUB основана в 1997 г. и предоставляет услуги в сфере интернет-трейдинга, а также обучающие программы клиентам более чем из 120 стран мира. Компания обслуживает клиентов, говорящих на английском, рус-

ском, китайском, португальском и других языках. В структуру FOREX CLUB входит ряд финансовых компаний и образовательных учреждений, в том числе Международная академия биржевой торговли, партнер FOREX CLUB в Украине.

Обзор валютного рынка в Украине за неделю с 30 июня по 4 июля

Евро

Стоимость евро на международном рынке по итогам прошлой недели понизилась на 0,42 % до отметки 1,3590. Причиной этому, как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, стала публикация негативных данных из еврозоны и позитивных данных по рынку труда США. Так, индекс деловой активности в промышленном секторе PMI в еврозоне в июне снизился до уровня 51,8 против 52,2 в мае. Количество

рабочих мест в США возросло на 281 тыс. в июне против 179 тыс. в мае, в несельскохозяйственном секторе – на 288 тыс. против 224 тыс. соответственно. Уровень безработицы за июнь понизился до отметки 6,1% против 6,3 % в мае.

Курс продажи безналичного евро за прошлую неделю в Украине понизился на 0,55 % до 16,042 грн, наличного – на 0,29 % до 16,472 грн.

Средний курс продажи наличного евро в Украине

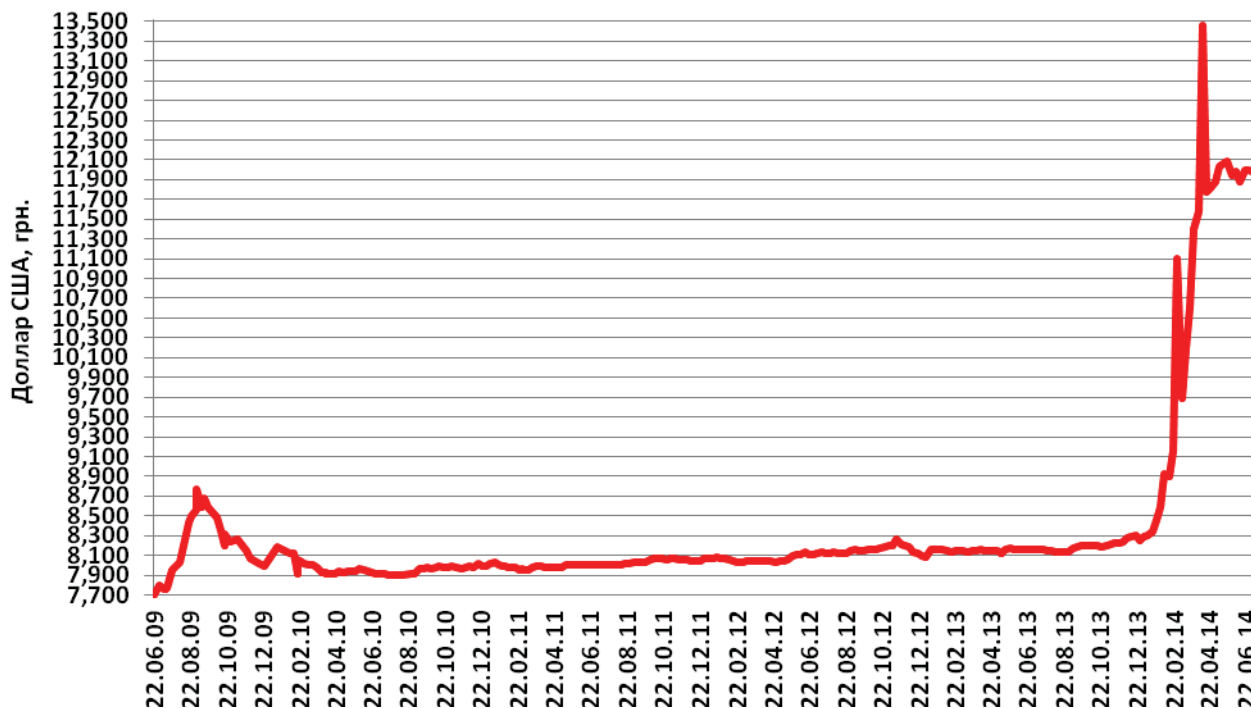
На динамику евро на текущей неделе в Украине в основном будет оказывать влияние поведение курса гривни. Значимых отчетностей в ближайшие дни не ожидается. По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, пара EUR/USD на международном рынке может

консолидироваться в диапазоне 1,35–1,3650. Средний курс продажи наличного евро в этом случае, при стабильном курсе доллара США, может составить 16,54–16,58 грн, безналичного – 16,11–16,15 грн.

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара в Украине по итогам прошлой недели понизился на 0,42 % до 11,80 грн, наличного – на 0,08 % до 11,98 грн. Средний дневной объем торгов за этот период снизился на 11,34 % до 257,1 млн грн, что демонстрирует слабый спрос на валюту в период летних отпусков.

Средний курс продажи наличного доллара США в Украине

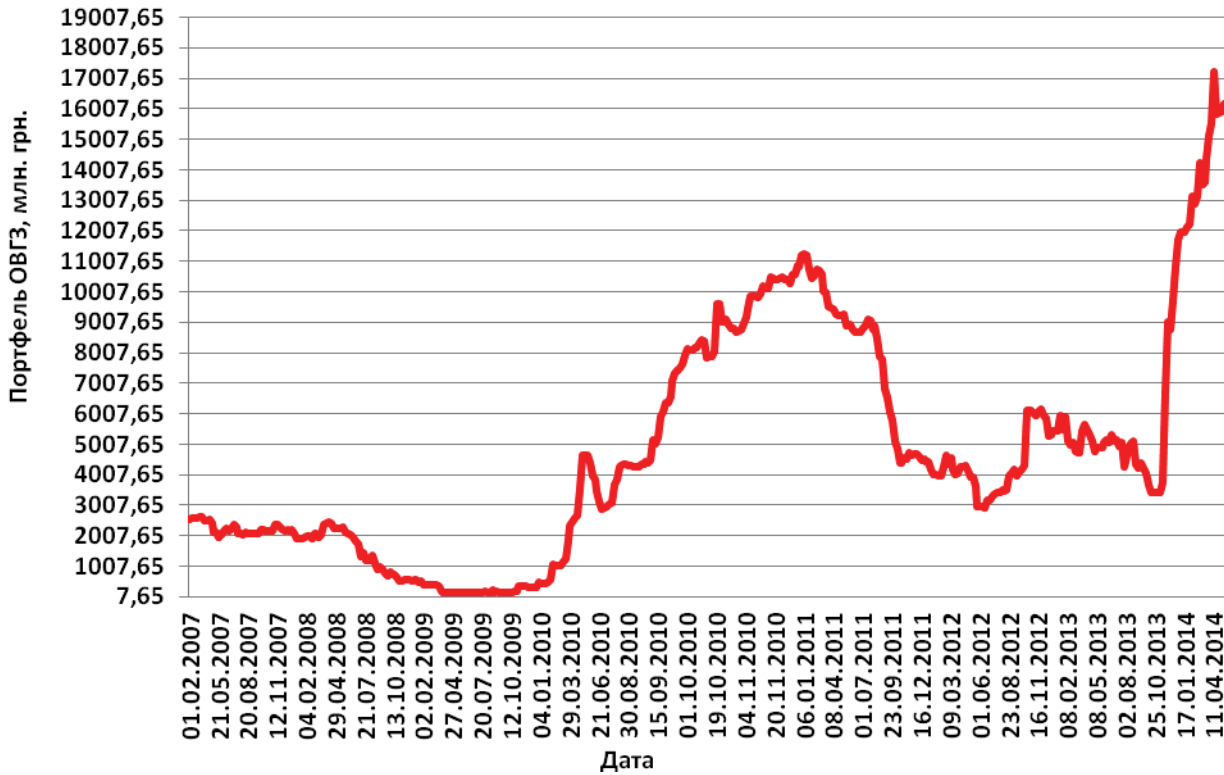
Средний спред по операциям с наличным долларом в Украине за неделю сократился на 0,05 % до 2,84 %, что подтверждает относительную стабильность наличного валютного рынка и спроса на наличную валюту.

Средний спред по наличным операциям с долларом США

Объем ОВГЗ, принадлежащих нерезидентам, за минувшую неделю понизился на 0,18 % до 16,400 млрд грн, что обусловлено сохраняющейся неспокойной ситуацией в восточной части Украины.

Портфель ОВГЗ Украины, принадлежащий нерезидентам

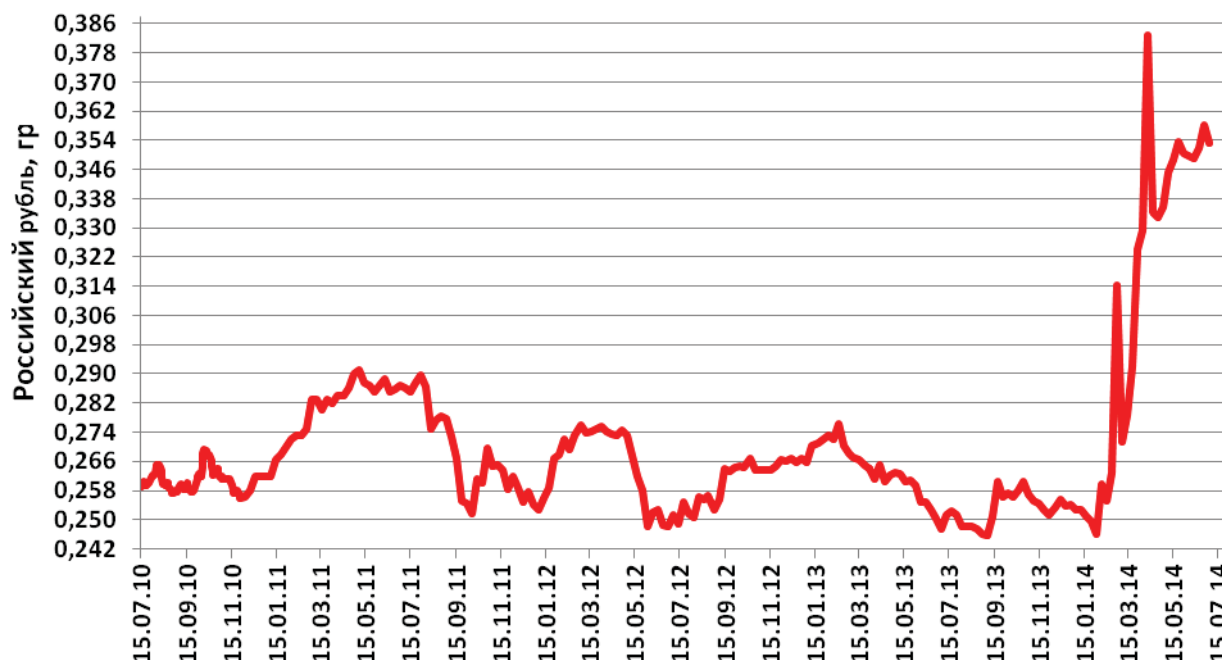
На текущей неделе гривна продолжит пребывать под давлением на фоне сохраняющейся напряженной ситуации на востоке Украины. Основное влияние на национальную валюту продолжает оказывать политический фактор. Однако рост стоимости доллара США

сдерживает низкий спрос на валюту. По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, средний курс продажи наличного доллара на неделе может находиться в диапазоне 11,95–12,05 грн, безналичного – 11,80–12,00 грн.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля за прошлую неделю понизился на 2,19 % до 0,344 грн, наличного – на 1,37 % до 0,353 грн. Такая динамика российской валюты вызвана как укреплением курса гривны за последнюю неделю, так и снижением рубля против доллара США на международном рынке после падения котировок нефти марки Brent.

Средний курс продажи наличного российского рубля в Украине

Российская валюта на текущей неделе будет оставаться под давлением на фоне снижения стоимости нефти. Однако значительного укрепления гривны против рубля ожидать не стоит из-за отсутствия фундаментальных

предпосылок к росту гривны по отношению к доллару США. Средний курс продажи наличного рубля на неделе может колебаться в диапазоне 0,35–0,356 грн, безналичного – 0,343–0,35 грн.

Прогноз валютного рынка на июль 2014 года

Евро

Курс евро в Украине в июле будет зависеть как от внутренней динамики доллара США, так и от динамики на международном рынке. В начале месяца возможный рост евро будет обусловлен пессимизмом инвесторов относительно ситуации в США после публикации окончательных данных по темпам роста ВВП за I квартал. В дальнейшем не исключено, что ЕЦБ будет проводить дополнительную вербальную интервенцию, однако, учитывая низкую вероятность фактического запуска такой

программы, преобладание покупок по паре EUR/USD сохранится. По мнению аналитиков FOREX CLUB в Украине, диапазон колебания евро на международном рынке в июле может составить 1,3500–1,3800. Небольшой диапазон обусловлен сезоном отпусков, в период которого снижается уровень мировой деловой активности и ликвидность торгов на рынках. Средний курс продажи наличного евро, при стабильном курсе доллара, будет находиться в границах 16,30–16,66 грн.

Доллар США

Курс продажи доллара в июле может колебаться в диапазоне предыдущего месяца. Причиной этому выступает сохраняющееся напряжение в восточной части Украины. С другой стороны, сдерживающим дальнейшее падение гривны фактором выступает выход сальдо платежного баланса в мае на положительную территорию, что стало возможным за счет притока средств по финансовому счету платежного баланса. Также стоит отметить рост уровня ЗВР страны в мае до 17,6 млрд дол., хотя достаточность по перекрытию импорта составляет всего 2,6 месяца против необходимых 3-х месяцев.

Дополнительно стоит отметить факт снижения спреда по доллару США на территории Украины к отметке 2,89 %, хотя еще в апреле показатель находился на уровне 9 %. Такая стабилизация показателя дает основания полагать, что дальнейшей девальвации гривны участники финансового рынка не ожидают. Курс продажи

наличного доллара в июле, по прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, может составить 11,6–12,1 грн.

Российский рубль

В июле девальвация российской валюты на международном рынке и в Украине может возобновиться. Основным фактором давления на валюту выступает геополитическая напряженность между Украиной и Россией. Так, не исключено введение дополнительных санкций против России. Однако вторым весомым элементом является ситуация вокруг Ирака, которая в июне уже взмывала котировки нефти к годовым максимумам, и в случае возобновления военной активности вблизи основных добывающих мощностей Ирака, повторит это в июле, что, безусловно, будет поддерживать российскую валюту. Средний курс продажи наличного рубля в этот период может находиться в диапазоне 0,29–0,38 грн.

Л. Присяжна, наук. співроб. НЮБ НБУВ

Проблеми валютних позичальників

19 червня народні депутати підтримали пропозицію Президента України П. Порошенка про призначення головою Національного банку України В. Гонтаревої. За відповідне рішення проголосували 349 народних депутатів. Після призначення новий голова Нацбанку розповіла, що 20 років свого життя віддала розбудові фінансового і банківського ринків. Серед іншого В. Гонтарева має досвід роботи в банках з іноземним капіталом, адже серед складних першочергових питань банківського сектору, які потребують вирішення і реалізації (процентні ставки з кредитування, вплив депозитів, курс гривні, проблемні банки тощо), є питання валютних кредитів.

Ще у вересні 2011 р. Верховна Рада ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України про врегулювання відносин між кредиторами і споживачами фінансових послуг», який встановлював норму, згідно з якою при переведенні кредиту з

валютного в гривневий для перерахунку повинен використовуватися валютний курс, який діяв при отриманні кредиту.

Однак у реальній банківській практиці ця норма не використовувалася. Наразі до цієї ідеї знову повернулися, оскільки долар у 2014 р. став дорожче на третину і багато валютних позичальників опинилися в складному становищі. Це, у свою чергу, призвело до зростання обсягу проблемних кредитів. Зокрема, за перші чотири місяці цього року вони зросли на 22 % (портфель – на 12 %), частка зросла з 12,9 до 14 %.

Пошук практичного виходу з цієї ситуації впирається в просте запитання: з яких джерел мають бути покриті збитки, якщо кредити конвертувати в гривню та за яким курсом (який був на момент видачі кредиту, як цього хочуть позичальники: 8 грн за дол., а в деяких випадках і 5,5 чи за поточним курсом, як пропонують банкіри). Наприклад, якщо говорити про

компенсацію третини цієї суми, то потреба становить майже 9 млрд грн.

Звісно, що банківська система нести такі збитки не може, оскільки це призведе до банкрутства низки установ. Адже кредитування так і залишилося слабким місцем вітчизняних банків.

На сьогодні банки практично не видають нових позик, а лише збирають раніше видані. Згідно зі статистикою НБУ, сукупний кредитний портфель

населення за травень скоротився на 1,5 млрд грн (на 0,7 %) – до 206,9 млрд грн; корпорацій – на 1,3 млрд грн (на 0,2 %) – до 795,9 млрд грн.

Однією з головних причин кредитної слабкості фахівці, у першу чергу, називають відсутність ресурсу. І сьогодні, коли спостерігається відплив депозитів населення, у банків не вистачає грошей навіть на фінансування роздрібу та підприємств.

Банкіри в найближчий місяць-два не обіцяють активізувати кредитування взагалі. У корпоративному секторі мають намір фінансувати лише в рамках раніше затверджених кредитних ліній (нові відкриватися практично не будуть), а в роздрібному – дрібні позики. Мова йде про кредити готівкою і карткових позиках, що приносять фінустановам максимальні доходи (ставки знаходяться в рамках 60–110 % річних).

Утім, нагадаємо, що згідно з положенням НБУ «Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» кожен банк мусив сформувати за кожним валютним резервом від 50 до 100 % резервів на суму заборгованостей за кредитом, оскільки майже у всіх позичальників валютних кредитів були відсутні довідки про отримання стабільного валютного доходу. Тепер проста арифметика: візьмемо кредит 100 тис. дол. Мінімальний резерв має бути 50 тис. дол. Списуємо половину боргу за рахунок резерву, переводимо навіть по курсу 12 грн, отримуємо 600 тис. грн. Процентна ставка нині 18 % річних, залишилося платити, скажімо, 160 місяців. При ануїтеті платіж становитиме 9,9 тис. грн (при 13 % 7,9 тис. грн). Це менше ніж поточний

при ставці 13 % – 15,8 тис. грн. Якщо переводити по курсу 5,05, то платіж буде при 13 % – 6,6 тис. грн, при 18 % – 8,3 тис. грн. У принципі схема проста, і люди зможуть платити. І ще один плюс для банків: вони можуть розформувати цей резерв та збільшити свою ліквідність і прибутковість. Але є одне «але»: через свій низький фінансовий стан банки не сформували ці резерви.

Також нагадаємо, що 30 травня колишній в. о. Президента України О. Турчинов створив робочу групу для вирішення на законодавчому рівні питання про мінімізацію негативних наслідків інфляції національної валюти для громадян, які мають невиконані зобов'язання за споживчими валютними кредитами.

Крім того, 6 червня О. Турчинов підписав Закон України № 4953 від 29.05.2014 р. «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті». Згідно з підписаним документом, під час дії мораторію банки не зможуть стягувати з українців за борги за валютними кредитами майно, яке виступало за порукою по конкретній позиції. Зазначимо, що ця норма поширюється тільки на банківські установи – резиденти України. Крім того, у Законі зазначено, що кредитна установа не може поступитися (продати, передати) таку заставну кредитну нерухомість на користь іншої особи.

Дія мораторію поширюється на все рухоме, нерухоме майно, у тому числі, і на майнові права, які належать фізичним особам, і перебуває в заставі. На думку старшого юриста Юричної компанії «Алексєєв, Боярчуков і партнери» О. Діхтяренко, поспішно приймаючи цей Закон, депутати частково врегулювали зниження соціальної напруженості між банками і сумлінними позичальниками, проте не врахували, що введення мораторію на відчуження майна фізосіб, які не виконують свої зобов'язання в перебігу декількох років, тягне за собою великі ризики для кредитора. Вона вважає, що введення мораторію на все рухоме і нерухоме майно порушує право кредитора отримати належні йому кошти за рахунок заставного майна фізичних осіб, право звернення стягнення на яке виникло до моменту прийняття цього Закону, у тому

числі, на підставі рішення судів, що вступили в законну силу.

«Дія мораторію призведе до відновлення шахрайських схем для неповернення кредитів фізичними особами. Крім того, погіршиться фінансовий стан кредитора, що призведе до скорочення кредитних ресурсів кредиторів, негативно позначиться на можливості надання ними кредитів іншим особам і до подорожчання кредитів на житло, спричинить ризик неможливості виконання кредитором своїх зобов'язань перед третіми особами, зокрема, вкладниками за депозитними договорами, може спричинити припинення іпотечного кредитування банками», – прогнозує юрист.

Асоціація «Український кредитно-банківський союз» також розкритикувала рішення Верховної Ради щодо введення мораторію на стягнення заставного майна за кредитами в іноземній валюті. «Прийняття парламентом мораторію на стягнення заставного майна боржників по валютних кредитах і їх поручителів є деструктивним фактором для економіки країни і є соціально несправедливим щодо більшості громадян України, що мають депозити в банках», – наголошується в повідомленні УКБС.

Прийнявши цей Закон, підкреслюють в асоціації, Верховна Рада фактично визнала необов'язковість виконання судових рішень, а також необґрунтовано надала преференції валютним позичальникам без урахування рівня їх матеріального забезпечення та платіжної дисципліни.

Після прийняття цього Закону, як вважає банківська асоціація, іпотечні програми можуть бути або повністю згорнуті, або їх терміни скоротяться з 10–25 до 3–5 років.

УКБС також побоюється, що в результаті прийняття Закону збільшаться збитки банків, обсяг яких може перевищити 30 млрд грн.

У свою чергу экс-голова НБУ С. Кубів вважає, що валютні кредити на житло повинні бути переведені в гривневі за поточним курсом. Зокрема, він пропонує «спершу від тіла кредиту відняти резерв банку, який сформовано під цей кредит, продовжити на 10–15 років, врахувати вже сплачене раніше».

Крім того, С. Кубів зауважив, що політики завищують кількість валютних позичальників. За його словами, нині в Україні налічується майже 300 тис. валютних договорів. «Навіть якщо помножити на 3 члена сім'ї – це не більше 1 млн осіб», – зазначив С. Кубів, уточнивши, що мова йде про всі валютні кредити фізичних осіб, а не тільки по іпотеці.

Тим часом 19 червня народні депутати не підтримали в першому читанні законопроекти, які також мали б зняти напруження в ситуації з валютними кредитами. Зокрема, це проект закону № 4895 «Про переведення кредитних зобов'язань з іноземної валюти в національну». За законопроект позафракційного депутата М. Рудьковського, № 4895, у першому читанні проголосували лише 174 народні депутати з 235 зареєстрованих у сесійній залі.

За відповідний законопроект позафракційного депутата М. Опанашенка, № 4895-1, проголосували в першому читанні 178 народних депутатів із 236 зареєстрованих у сесійній залі. Між тим, у законопроекті № 4895 ставиться питання про те, що необхідно всі валютні кредити перерахувати за курсом Нацбанку на дату підписання в національну валюту і встановити кредитну ставку не вище облікової ставки Нацбанку, яка наразі становить 9,5 %, списати пені і штрафи. «Основна маса іпотеки була взята у 2006–2008 рр., – нагадав автор законопроекту М. Рудьковський. – Дозвіл Нацбанку був сумнівно законним – видавати кредит у валюті. Люди взяли валютні кредити, уряд тоді гарантував стабільність нацвалюти, люди не знали, що уряд змінить позицію, і зараз у нас курс плаваючий».

«У людей доходи в національній валюті, а обслуговувати треба в іноземній, – зазначив депутат. – Тоді люди платили третину своїх доходів на обслуговування валютного кредиту, після фінансової кризи 2008 р. люди стали платити 80% свого сімейного доходу, після кризи 2014 року і падіння гривні люди повинні платити 120% свого доходу, і сотні тисяч людей перебувають на межі того, що у них заберуть житло». Цю проблему, переконаний політик, «потрібно не замовчувати, а вирішувати, за участю банків та уряду, бо якщо

передбачалося, що за 20 років іпотечного кредиту громадянин сплатить дві вартості квартири, то зараз у зв'язку з падінням курсу він має сплатити 5 таких кредитів».

«Це вже не прибутковість, а надприбутковість банків, це вже мародерство», – обурений парламентарій. «Ми дотримуємося позиції, що потрібно унормувати кредитну ставку іпотечних кредитів і захистити своїх громадян, – зазначив М. Рудьковський, – тому що основна маса валютних іпотечних кредитів видавалася дочірніми банками, материнські компанії яких були в Європі».

«Вони давали сюди фінансування під 3 %, а банки видавали кредити під 12 %, а ті, хто з плаваючою ставкою, зараз стягують з громадян 16 %. Це не фінансування, це розбій», – констатував нардеп.

Зараз, заявив М. Рудьковський, «всі іноземні банки, окрім “Райффайзен Банку”, продали свої кредитні портфелі українським фінансово-промисловим групам, російським банкам, і вони, користуючись випадком, коли люди не можуть оплатити кредити, забирають квартири, які люди вже виплатили на дві третини, продають їх, а людина ця ще й залишається винна банку».

У свою чергу, у законопроекті М. Опанашенка пропонувалося проведення реструктуризації зобов'язань за кредитними договорами в іноземній валюті за заявами позичальників, шляхом їх перерахунку в національну валюту, а також визначалося, що реструктуризація зобов'язань проводиться протягом одного року з дня прийняття законопроекту.

При цьому суми неустойки у вигляді пені, штрафу, які виникли внаслідок неналежного виконання кредитних зобов'язань фізичних осіб, суб'єктів мікропідприємництва в іноземній валюті в період з 3 лютого 2014 р. до моменту укладання додаткових угод про реструктуризацію до діючих кредитних договорів, підлягають анулюванню (прощенню) кредитором одночасно з проведенням реструктуризації зобов'язань за кредитними договорами.

Після того як Верховна Рада відхилила законопроекти № 4895 і № 4895-1, Голова ВР О. Турчинов дав доручення Кабінету Міністрів,

Нацбанку і робочій групі Верховної Ради на наступний сесійний тиждень розробити новий законопроект щодо переведення кредитних зобов'язань з іноземної валюти в національну. Спікер підкреслив, що Верховна Рада розгляне його першим питанням. «У разі, якщо Мінфін не внесе (доопрацьований законопроект), я не зможу утримати парламент від голосування. Але якщо ми проголосуємо існуючий проект, він не буде працювати», – зазначив О. Турчинов.

Слід зазначити, що обидві версії закону були розкритиковані фахівцями як популістські. За словами опонентів законопроектів, прийняття будь-якого з цих двох документів може обрушити гривню і порушити інтереси вкладників, число яких сумарно перевищує кількість позичальників.

Зокрема, глава правління «Креді Агріколь Банку» Є. Чемерис зазначає, що «слід розуміти, що багато банків перебувають у так званій короткій валютній позиції – у них не тільки немає своєї валюти, вони ще й валюту клієнтів продали».

Навіть прийняття в першому читанні законопроекту про конвертацію

валютних кредитів у гривню може завалити банківську систему. Про це під час засідання парламенту заявив міністр фінансів України О. Шлапак. «Прийняття законопроекту завтра призведе до колосального відтоку депозитів, завтра курс буде зовсім іншим. 25 млн вкладників зараз під ризиками», – додав глава Мінфіну.

У свою чергу, позиція більшості валютних позичальників така: на момент отримання валютних кредитів (2005–2008 рр.) банки зобов'язані були попередити їх про те, що всі валютні ризики вони несуть самостійно (Постанова Правління НБУ № 168 від 10.05.2007 р.), але вони цього не зробили.

Надаючи валютні кредити у 2005–2008 рр., банки в 95 % випадках видавали не валюту, а її еквівалент у гривні. Крім того, на той момент ці гроші, як правило, банки брали в кредит у своїх материнських компаніях або за кордоном під низькі відсотки (1–2% річних).

Слід зауважити, що раніше, у деяких ідентичних випадках, ст. 652 ЦК України захи-

щала від подібних ситуацій і є чимало судових рішень, за якими через валютні коливання вносилися зміни до договору або вони взагалі розривалися. Проте Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 5 від 30.03.2012 р. «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин» це відмінила: «саме по собі зростання/коливання курсу іноземної валюти не є достатньою підставою для розірвання кредитного договору на підставі статті 652 ЦК, оскільки зазначене стосується обох сторін договору й позичальник при належній завбачливості міг, виходячи з динаміки зміни курсів валют із моменту введення в обіг національної валюти та її девальвації, передбачити в момент укладення договору можливість зміни курсу гривні України до іноземної валюти, а також можливість отримання кредиту в національній валюті».

Зазначимо, що більшість валютних позичальників не відмовляються від подальшого виконання взятих на себе зобов'язань і готові платити далі, але, на їхню думку, це мають бути розумні платежі, економічно обґрунтовані. «Держава повинна на законодавчому рівні розділити ризики валютних коливань між суб'єктами: банки, держава і безпосередньо позичальники. Поки що ж банки звикли отримувати мільярдні надприбутки та виводити гроші в офшори», – наголошують позичальники.

«Чому коли юридична особа набралася боргів, вона шляхом банкрутства та інших правових механізмів може просто ліквідуватися, більшість (а у випадку «вмілого» супроводу процесу і зовсім всі) заборгованостей просто анулюється, а засновники/акціонери/керівництво, вийшовши сухими з води і зберігши активи продовжують діяльність через іншу юридичну особу? Чому фізична особа, у якої забирають єдине житло (банки і колектори за своїми схемами реалізують його за 30–40 % від реальної вартості), усю іншу власність, залишається на вулиці без даху над головою і винною банкам? Де соціальна справедливість і рівність?» – саме такі питання ставлять позичальники валютних

кредитів банкірам, народним депутатам, урядовцям та іншим представникам органів державної влади.

Утім, юристи наполягають, що зневірятися рано і є механізми, які можуть допомогти українцям відстояти свої права. У першу чергу, вони радять добре вивчити свій договір з банком.

«У нас в країні єдина валюта – це гривня. Тому банк, видаючи валютний кредит у доларах, євро і т. д., заздалегідь передбачав, що людина, отримавши валюту, повинна обміняти її на гривню, щоб провести операцію покупки. Тому такі договори визнаються недійсними. Другий момент – істотна зміна обставин – чим є зміна курсу долара», – говорить юрист правозахисної групи «Варта» Ю. Кравець.

За словами юриста, у судовому порядку договір з банком визнається неправомочним. Потім фізособа і банк укладають так звану «обопільну угоду».

«Існує обопільна угода, при якій людина повертає тільки те, що взяла. Людина не платить ні відсотки, ні штрафні санкції, ні пеню, тільки те, що залишилося на той момент, коли підписана ця угода. При цьому по тому курсу, яким вона брала, але з урахуванням індексу інфляції. Звичайно ж, це необхідно відстояти в судовому порядку, за підтримки та сприяння правоохоронних органів», – радить Ю. Кравець.

Також будь-який валютний кредит можна зробити неліквідним, що не вигідно приватним банківським структурам. «Наприклад, будь-який судовий процес може затягнутися на 20 років. Для професіонала це не проблема. Але при цьому зупиняються всі нарахування відсотків, всі виплати – кредит просто “підвішується”. Тому у банку вибір, або він взагалі не побачить ці гроші, або він отримає “нульовий варіант”», – зазначає фахівець.

Водночас правозахисник зазначає, що більшість юристів не хочуть займатися цими питаннями, адже сьогодні це загрожує не тільки їхньому здоров'ю, а й життю. Саме тому порушувати та вирішувати це питання необхідно на державному рівні.

Слід зазначити, що банки, у принципі, не проти переведення кредитів у національну валюту, і навіть давно почали пропонувати

робити це без всяких законів, але з одним застереженням – за умови підвищення процентної ставки до рівня, передбаченого для аналогічних гривневих кредитів. Інакше, зазначають банкіри, не зовсім зрозуміло, з яких ресурсів банки будуть повертати валютні депозити тим же громадянам, про які так турбуються народні депутати.

Тим часом асоціація «Український кредитно-банківський союз» вже запропонувала Національному банку України створити реєстр мало-забезпечених позичальників, які обслуговують іпотечні кредити.

«Створення реєстру малозабезпечених позичальників, які обслуговують іпотечні кредити, дозволить державі разом з банківською системою підтримати соціально незахищених громадян, платоспроможність яких погіршилася внаслідок різкої девальвації гривні», – сказано в повідомленні прес-служби УКБС.

На переконання банкірів, реєстр дасть змогу виділити категорію соціально незахищеного населення, яке обслуговує житлові кредити (валютні або гривневі) і дійсно потребує пом'якшення умов кредитування у зв'язку з кризою. А також відмежувати від пільг заможних позичальників, які брали кредити на покупку VIP-житла або житла для комерційних цілей (здачі в оренду або перепродажу), і боржників, які не платили і при стабільному курсі. «Такий підхід, коли підтримка надаватиметься позичальникові незалежно від валюти кредитування, а залежно від рівня його матеріального забезпечення та соціальної захищеності, є більш виваженим і справедливим. Це у порівнянні з популістськими ініціативами підтримки лише «валютних» позичальників шляхом примусу банків конвертувати їх кредити в гривневі за курсом і зі ставкою значно нижче ринкових», – зазначили фінансисти.

На думку президента фінансової групи «Автоальянс» А. Отченаша, у підсумковому законі про конвертацію слід передбачити такі можливості: позичальник має право в добровільному порядку передати предмет забезпечення і погасити весь кредит; позичальник має право на реструктуризацію кредиту в гривневий еквівалент за курсом на момент отримання

кредиту; позичальник має право на отримання кредитних канікул з погашення тіла кредиту в межах строку дії кредитного договору; позичальники, що заклали квартири, в яких вони проживають, мають право на переважне право викупу цих квартир після їх вилучення по виконавчому виробництву в рамках 10-річного періоду за умови сплати за користування ними на рівні середньорічної 10 % дохідності від вартості неповерненого кредиту.

Незвичне рішення пропонує радник глави Державної інспекції з питань захисту прав споживачів М. Стрельников: «Держава могла б продати «Родовід банк», з якого хотіли зробити санаційний банк, але так нічого і не вийшло. За останні роки банк показав більше 150 млн грн збитку. Тільки за залишковою балансовою вартістю у цього банку знаходиться півмільярда основних засобів, – говорить він. – Центральна будівля банку на Поштової площі в Києві оцінено в кілька мільйонів гривень, а реально коштує сотні мільйонів доларів. Крім того є 150 відділень у регіонах України, банкомати, будівлі ... Все це належить державі.

Це все можна реалізувати і отримати шукані 5–6 млрд грн». Звичайно ж, Україна не перша країна, яка зіткнулася зі складнощами у валютному кредитуванні.

У більшості цивілізованих країн світу держава і банківський сектор пішли валютним позичальникам назустріч (при цьому проблемами там були набагато менші, ніж в Україні). Приклади – Ірландія, Росія, Німеччина (де девальвація на момент реструктуризації становила лише 20 %, а не 125 %, як у нас), Польща і багато інших.

Подібну проблему намагалися вирішити в Угорщині. Представник голови правління «Райффайзен Банк Аваль» Л. Зябрев зазначає, що в Угорщині був встановлений спеціальний курс на придбання валюти для проблемних позичальників. При цьому втрати були розділені навпіл між державою і банками.

Крім того, існувала програма списання 25 % боргу за ринковим курсом для клієнтів, які могли документально підтвердити, що не в змозі оплачувати кредит.

Утім, на думку старшого радника ПАТ «Альфа-Банк» Україна, экс-міністра економіки, члена ради НБУ, а віднедавна і голови Ради Незалежної асоціації банків України Р. Шпека, гроші – це товар. Кредитування – це бізнес. Бізнес можливий тільки тоді, коли в ньому зацікавлені. І тоді постає питання ціни. Але кредитні ставки залежать від попиту та пропозиції, великий вплив на них мають ризики – операційні, кредитні, валютні, які закладаються у процентну ставку. Тут постає питання якості судової системи, правоохоронних органів тощо. Якщо повернення проблемних кредитів розтягується на період до трьох років, то треба розуміти, що банк повинен перекривати свої ризики.

Якби НБУ запровадив для всіх банків прозору систему доступу до ресурсів рефінансування, – це і був би інструмент для зниження депозитних ставок, а відповідно і кредитних.

А тим часом Комітет постійних представників країн-членів ЄС у Брюсселі (COREPER) схвалив юридично обов'язковий дозвіл на підписання угоди про асоціацію (УА) між Україною та ЄС та затвердив проект відповідного рішення Ради ЄС про таке підписання. Це була остання бюрократична перешкода для підписання угоди. Нагадаємо, що в середині червня виникли несподівані перепони у підписанні УА – через рішення Суду ЄС щодо давньої угоди з Філіппінами змінилася повноваження різних органів ЄС. Через це довелося терміново змінювати проекти технічних Молдовою, Грузією.

23 червня відбулася зустріч міністрів закордонних справ 28 країн-членів Євросоюзу (Рада ЄС у міжнародних справах), де буде підтвер-

джена політична згода на підписання угоди. 27 червня в Брюсселі Президент України П. Порошенко має намір особисто поставити підпис під економічною частиною угоди про асоціацію Україна – ЄС.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за своїм тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом в історії України та найбільшим міжнародним договором із третьою країною, коли-небудь укладеним ЄС. Тому, враховуючи широкий спектр питань, який регулюється УА, її положення матимуть вплив на практично усі сфери життєдіяльності українського суспільства. Найголовніше, що УА забезпечить створення зовнішньої рамки для запровадження європейських стандартів та для проведення нагальних внутрішніх системних реформ в Україні, у тому числі і в банківському секторі. Хоча підписання цієї Угоди, без сумніву, стане стимулом для виконання реформ, треба пам'ятати, що підписання Угоди про Асоціацію чи навіть членство в ЄС не може бути ціллю, це – інструмент. Ціль – це підвищення добробуту громадян та підвищення економічної могутності країни (*За матеріалами інтернет-ЗМІ: <http://business.vesti.ua/57406-bankiry-otkladyvajut-valjutnye-sdelkiiz-za-naznachenija-gontarevoj>; <http://real-19.economy.com.ua/publication/interview/61115.html>; http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?deputati_vveli_moratoriy_na_slyagnennya_kvartir_zastavlenih_za_valyutnimi_kreditami&objectId=450287; <http://business.vesti.ua/56188-ukraincy-izymajut-dengi-iz-bankov>; <http://finance.obozrevatel.com/business-and-finance/51748-valyutnyih-zaemshikovmogut-nakazat-ruble-esc-raz.htm>).*

ЮРИДИЧНА ГРАМОТА

О. Єфімов, доцент кафедри цивільного та трудового права Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана, канд. юрид. наук

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ДО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Проведення до судового розгляду, для чого воно?

Суд та інші учасники процесу, реалізуючи свої права і виконуючи свої обов'язки, вчиняють певні процесуальні дії, які мають за кінцеву мету – вчинення правосуддя, тобто ухвалення законного і обґрунтованого рішення та набуття ним законної сили. Однак усі дії учасників цивільного процесу можна розбити на групи, кожна з яких має свою окрему мету. Кожна така група, тобто кожна окрема сукупність процесуальних дій, складає певну стадію процесу. Досягнувши певної мети, учасники процесу переходять з однієї стадії на іншу і досягають там мети вже цієї іншої стадії.

Стадія цивільного процесу, яка уміщується між відкриттям провадження у справі та розглядом справи по суті, називається провадженням у справі до судового розгляду. І ця стадія має дві мети. Першою метою є врегулювання спору до судового розгляду. Якщо ця мета виявиться недосяжною, то суд починає переслідувати іншу мету – забезпечення правильного і швидкого вирішення цивільної справи.

Суд не є комерційною структурою, прибутки якої залежать від кількості отриманих замовлень. Кількість розглянутих справ не впливає на оплату праці судді. Вона впливає лише на якість правосуддя, але в обернено пропорційній залежності. Адже зрозуміло, що чим більше справ розглядатиме та вирішуватиме суд, то менше часу на кожну з них виділятиме суддя. А кількість часу, присвяченого суддею справі є прямо пропорційною якості правосуддя: що більше часу кожній справі може приділити суддя, то на глибше розуміння ним спору та більш кваліфіковане застосування закону можуть розраховувати сторони. Для цього законодавець і включив у цивільний процес стадію – провадження у справі до судового розгляду.

Як врегулювати спір?

На стадії підготовки справи до судового розгляду суд сам не врегулює спір. Його врегулюють сторони. Роль, яка відводиться суду на цій стадії, – створення умов для такого врегулювання спору. Щоб створити умови для врегулювання спору, суддя має добре постаратися, так як у такій ситуації він має попрацювати не лише юристом, а й якоюсь мірою психологом. Адже сторони вступили в конфлікт, а зберегти у конфлікті холодну голову та логічний погляд на сам конфлікт і роль у ньому іншої сторони, завдання для сторін непросте.

Роль суду полягає у тому, щоб, набравшись терпіння, довго пояснювати сторонам, що конфлікт є конфлікт і залишиться таким, якщо його не вирішити так, щоб обидві сторони сприйняли таке його вирішення й заспокоїлись.

Якщо ж такого сприйняття не буде, то конфлікт залишиться існувати, а його існування вимагатиме постійного підживлення енергією, часом та коштами сторін. Тож аби припинити таке витрачання енергії, часу і коштів, конфлікт необхідно усунути. «Процесуальною» мовою це називається – врегулювати спір. Способів врегулювання спору є чотири.

Позивач може, зваживши на матеріальний чи психологічний стан відповідача, пожаліти його та відмовитися від позову, тобто від своєї вимоги. Наприклад, якщо боржник винен позивачеві-банку 1000 гривень пені за прострочення повернення кредиту, а відповідач ці кошти витратив на допомогу дитячому будинку, у якому колись виховувався голова правління такого банку, то банк може відмовитися від своєї вимоги, тобто відмовитися від позову. Менш альтруїстичним прикладом може бути домовленість між позивачем і відповідачем про те, що відповідач сплачує банку добровільно 500 гривень, а банк, у свою чергу, добровільно відмовляється від позову.

Якщо позивач і відповідач вирішили таку домовленість «легалізувати», надавши їй певної процесуальної форми, то вони можуть викласти її у формі мирової угоди, яку подати суду для затвердження. Суд затвердить таку мирову угоду лише за умови, що її зміст не суперечить чинному законодавству, а волевиявлення позивача та відповідача під час укладення мирової угоди було вільним.

За своєю суттю укладення такої мирової угоди відрізняється від домовленості банку з позичальником, зазначеної в попередньому абзаці, більшою формалізацією. Більша формалізація мирової угоди у цьому випадку означає більшу гарантованість її виконання, особливо, коли таке виконання відбувається не «одноментно», а протягом певного часу: наприклад, банк відмовляється від позову повністю, а відповідач сплачує частину боргу протягом певного часу. Невиконання відповідачем свого обов'язку протягом такого часу може бути підставою для звернення банку до виконавчої служби за примусовим виконанням умов мирової угоди.

Спір буде врегульовано і в тому випадку, коли відповідач його визнає повністю. Таке може статися у тих випадках, коли відповідачеві нічим заперечувати та йому хочеться якомога швидше з тим судовим процесом покінчити. Адже у разі визнання відповідачем позову на цій стадії, суд, навіть не розпочавши досліджувати докази, має ухвалити рішення про задоволення позову. Єдине, що має зробити суд у такій ситуації, так це переконатися, що визнання відповідачем позову є добровільним та усвідомленим.

А ще сторони можуть дійти згоди про те, щоб їхній спір був вирішений не в суді, а «спільним другом», якому довіряє як позивач, так і відповідач. Така передача спору на вирішення третейського суду із суду загальної юрисдикції можлива лише за умови, що сторони самі вже не можуть розібратися, хто з них і в чому винен, і готові сприйняти будь-яке рішення третейського судді, якому вони довіряють обидві.

Якщо спір не врегульовано, то його треба вирішувати.

Якщо на стадії провадження у справі до судового розгляду спір врегулювати не вдалося,

то суд має підготуватися до його якнайшвидшого та якнайправильнішого вирішення.

Для того, щоб підготуватися до такого якнайшвидшого та якнайправильнішого вирішення спору суд повинен визначитися з відповіддю на ряд запитань. Для початку суд має зрозуміти, у які правовідносини вступили позивач та відповідач і які саме норми законодавства мають застосовуватися до таких відносин. Наприклад, позивач стверджує, що він продав відповідачеві велосипед, і вимагає його оплати, а відповідач наполягає на тому, що велосипед йому був подарований позивачем на день народження. У цьому разі суддя має зрозуміти, що йому треба встановлювати, який саме правочин мали на увазі сторони спору: договір купівлі-продажу чи договір дарування.

Другим є запитання щодо того, у чому ж суддя має розібратися, щоб встановити об'єктивну істину у справі, з яких фактів ця істина складається.

Для цього позивачеві суд ставить запитання про те, які факти свідчать про те, що був укладений договір купівлі-продажу велосипеда, а відповідачеві ставиться аналогічне запитання, але щодо договору дарування. Це коло фактів, які суд має встановлювати в ході судового розгляду справи, складають предмет доказування по справі. Іншими словами, саме на цій стадії суддя визначає предмет доказування. Визначивши предмет доказування, суд вивчає у сторін та інших учасників, чи усі докази вони можуть надати самостійно. Якщо у наданні якихось доказів потрібна допомога суду, то суд вчиняє певні дії: витребує докази, призначає експертизу, викликає свідків та ін.

На цій же стадії суд залучає до участі у справі спеціаліста, перекладача, особу, яка надає правову допомогу, та ін.

Окрім названого вище, суддя має ще встановити коло осіб, яких він хоче бачити у залі судового засідання, коли справа буде ним вирішуватися. При цьому суд має визначитися, хто саме і в якому саме процесуальному статусі має бути присутнім у суді: прокурор, орган місцевого самоврядування, треті особи...

Закінчується ця стадія тим, що суд визначає час і місце судового засідання, на якому розглядатиметься справа.

Попереднє судове засідання – процесуальна форма стадії.

Якщо суттю стадії провадження у справі до судового розгляду є створення умов для врегулювання спору та забезпечення правильного і швидкого вирішення цивільної справи, то його процесуальною формою, тобто зовнішнім вираженням вказаної суті, є попереднє судове засідання. Саме у цьому засіданні вчиняються судом усі дії, спрямовані на досягнення мети стадії: створюються умови для врегулювання спору та забезпечується правильне і швидке вирішення цивільної справи.

Хоча попереднє судове засідання і є процесуальною формою вираження суті стадії провадження у справі до судового розгляду, проте саме таке вираження суті цієї стадії не є обов'язковим. Тобто проводити попереднє судове засідання суд не зобов'язаний, якщо суд не вбачатиме сенсу у ньому. Отже, створити умови для врегулювання спору та забезпечити правильне і швидке вирішення цивільної справи суд може й без призначення попереднього судового засідання. У цьому разі результат цієї стадії матиме процесуальну форму свого вираження в ухвалі, якою суд призначить дату і час судового засідання, у якому розгляд справи відбуватиметься по суті.

І. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Електронна комерція в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку

Початок третього тисячоліття став періодом активного використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій у різних галузях економіки і міжнародного бізнесу. З поміж іншого, сучасні досягнення в розвитку інтернет-технологій призвели до стрімкого зростання «електронної комерції».

Електронна комерція – це будь-який вид ділових операцій та угод, які передбачають використання найпередовіших інформаційних технологій і комунікаційних середовищ з метою забезпечення вищої економічної ефективності у порівнянні з традиційними видами комерції. Тобто електронна комерція є не просто торгівлею, що базується на застосуванні нових технологій у мережі Інтернет: вона являє собою досить велику кількість різних бізнес-операцій.

До електронної комерції відносять електронний обмін інформацією (Electronic Data Interchange, EDI), електронний рух капіталу (Electronic Funds Transfer, EFS), електронну торгівлю (E-Trade), електронні гроші (E-Cash), електронний маркетинг (E-Marketing), електронний банкінг (E-Banking), електронні страхові послуги (E-Insurance) тощо.

Поряд із цим, у теорії електронної комерції існує кілька загальноприйнятих форм, які поділяють її на сегменти комерційного взаємозв'язку між його учасниками: бізнес – бізнес (business-to-business, B2B), коли покупцем і продавцем є юридичні особи; бізнес – споживач (business-to-consumer, B2C), де продавець – юридична, а покупець – фізична особа; споживач – споживач (consumer-to-consumer, C2C), коли покупцем і продавцем виступають фізичні особи; бізнес – адміністрація (business-to-administration, B2A); споживач – адміністрація (consumer-to-administration, C2A).

Набуваючи стрімкого поширення, електронна комерція стає інструментом інтеграції окремих осіб, підприємств, галузей, державних установ і цілих країн в єдину спільноту, усередині якої взаємодія партнерів ефективно і безперешкодно реалізується засобами інформаційних і телекомунікаційних технологій, що виводить на якісно новий рівень усі аспекти ведення бізнесу.

Основними перевагами е-комерції є: оперативність отримання інформації (особливо при міжнародних операціях); зниження неви-

робничих витрат (торгівельних, рекламних, пов'язаних з сервісним обслуговуванням та інформаційною підтримкою споживачів); скорочення циклу виробництва та продажу (оскільки відпадає потреба повторного підтвердження інформації і знижується вірогідність помилок при введенні інформації); значне зниження затрат, пов'язаних з обміном інформацією (за рахунок використання дешевших засобів телекомунікації); доступність та прозорість інформації.

Основним недоліком е-комерції слід уважати те, що договірні відносини, які виникають при покупці товарів та отриманні послуг в Інтернеті, а також правова база електронного бізнесу залишаються не до кінця врегульованими.

У юридичному аспекті електронна комерція – це укладення в електронній формі низки підприємницьких угод щодо купівлі-продажу, постачання, розподілу продукції, страхування, перевезення вантажів або пасажирів, банківських угод тощо. Тому вона вимагає особливої законодавчої регламентації, яка поєднувала б застосування традиційних базових юридичних норм і правил та створення нових правових інститутів та процедур.

Для вітчизняного права електронна комерція є новою сферою суспільних відносин, що зумовлює необхідність визначення особливих правових норм, які регулюють і закріплюють права, обов'язки, гарантії та відповідальність її учасників. Упорядкованість права у сфері е-комерції потрібна усім учасникам відносин: підприємцям – для вигідного здійснення операцій, споживачам – для захисту їхніх законних прав, що порушуються несумлінними підприємцями, державі – для забезпечення покладених на неї обов'язків щодо захисту прав та інтересів і тих, і інших, а також для забезпечення норм оподаткування.

Аналітично-статистичні показники, що наводить у своєму дослідженні щодо розвитку електронної комерції в Україні, проведеному у 2008 р., В. Желіховський, свідчать про недостатні можливості використання вітчизняного законодавства для її активного поширення. Так вважають 58,2 % респондентів. Водночас 25,1 % опитаних зауважили незадовільну ситу-

ацію в цій сфері. Крім того, 79,5 % респондентів відзначили, що чинне законодавство, яке регулює сферу електронної комерції, є недовисконалим. Понад третина опитаних вважає, що систематизація, аналіз та використання закордонного досвіду ведення електронної комерції здійснюється на низькому рівні (38,4 %), а 29,6 % респондентів взагалі зазначають відсутність аналітичної роботи в цій галузі.

В Україні юридична практика сформувала певні нормативні рамки регламентування комерційних транзакцій, що здійснюються за допомогою електронного обміну даними та інших засобів комунікації і належать до сфери електронної комерції. Однак правове регулювання електронної форми бізнесу досі має фрагментарний характер. На сьогодні в Україні не існує спеціального закону, який би системно регулював відносини учасників ринку електронної комерції.

Уперше юридичне поняття електронного документа та електронного цифрового підпису було визначено Законом України «Про платіжні системи і переказ грошей в Україні», прийнятим у 2001 р., яким також передбачено, що електронний документ має однакову юридичну силу з паперовим документом (ст.18 Закону). До прийняття вказаного Закону відповідні положення містилися в Правилах організації захисту електронних банківських документів (Постанова НБУ від 10.06.1999 р. під № 280).

Про укладення угод за допомогою мережі Інтернет та початок формування судової практики вперше згадується в постанові Вищого арбітражного суду України «Про деякі питання застосування електронної форми угод» від 27.03.2001 р. за № 04-1/11-7/60.

У травні 2003 р. Верховна Рада прийняла Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», який закріпив визнання юридичної сили електронного документа, визначив права, обов'язки і відповідальність суб'єктів електронного документообігу. Одночасно був прийнятий і Закон України «Про електронний цифровий підпис».

У вересні 2003 р. прийнято Закон «Про телекомунікації», яким уперше в українському

законодавстві визначено терміни «Інтернет», «адреса мережі Інтернет», «адресний простір мережі Інтернет», «домен UA» тощо.

Варто зазначити, що Закон України 2007 р. «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» серед основних стратегічних цілей розвитку інформаційного суспільства в країні передбачає державну підтримку нових «електронних» секторів економіки – торгівлі, надання фінансових і банківських послуг тощо. Закон передбачає також підготовку та прийняття Інформаційного кодексу України, який включатиме, зокрема, розділ про засади електронної комерції.

Попри наявність згаданих нормативно-правових актів, що унормовують окремі аспекти діяльності у сфері е-комерції, нині очевидно є необхідність упорядкування правового регулювання відносин у цій сфері та гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Співтовариства.

Слід зазначити, що Європейська директива про електронну комерцію, була прийнята ще у 2000 р. Більшість законодавчих актів розвинутих країн стосовно регулювання електронних правочинів та електронної комерції датуються 1999–2005 рр. Тому можна констатувати факт десятирічного відставання правового регулювання цього виду праввідносин у нашій державі.

Отже, першочерговим завданням є прийняття законодавчого акта, що системно регулює питання електронної комерції та відповідає положенням європейських і міжнародних стандартів. Розвиток цієї галузі оздоровить економіку, приверне увагу іноземних інвесторів, що приведе до покращення інвестиційного клімату в Україні та привнесе значні фінансові впливання в нашу економіку.

Юристи по-різному бачать майбутнє регулювання електронної комерції. Одні автори пропонують розробити комплексний закон про електронну комерцію, який би регулював більшість відносин, що виникають під час її здійснення – від поняття електронного документа до укладення договорів у цій сфері. Інші вважають, що кращим було б розроблення трьох окремих законів: про електронний документо-

обіг, про електронний підпис та про електронну комерцію (торгівлю). Проте всі вони переконані, що для нормального функціонування і розвитку електронної комерції необхідне нормативне визначення механізму здійснення угод з використанням Інтернету і легалізації застосовуваних при цьому способів взаєморозрахунків.

3 червня 2014 р. Верховна Рада прийняла за основу перший в історії України проект закону, що спеціалізується на ринку електронної комерції. (Законопроект «Про електронну комерцію» був зареєстрований 17.06.2013 р. під № 2306а. Авторами законодавчої ініціативи виступили народні депутати України О. Белькова, Н. Агафонова, О. Риженков, О. Продан, П. Розенко, О. Мочков, В. Карпунцов, А. Шевченко). Представляючи проект у ВР, О. Белькова (фракція УДАР) зазначила, що він не регулює відносини на ринку, а фактично «наздоганяє те, чого ринок досягнув сам». Обсяг ринку е-комерції становить близько 2 млрд дол. на рік, але ця цифра могла б становити десятки мільярдів, наголосила депутат. Розвитку ринку заважає те, що держава не визнає електронні угоди нарівні з письмовими, що й покликаний виправити новий закон.

У проекті закону описані загальні принципи роботи цього ринку, права і обов'язки онлайн-продавців і покупців, розмежована відповідальність продавців товарів і «постачальників послуг проміжного характеру».

Законопроект вводить нові терміни: електронна комерція, електронний товар, електронна торгівля, інтернет-магазин, і найголовніше – електронна угода («електронний правочин»).

Однією з основних новацій проекту є визнання електронної угоди на законодавчому рівні – за правовими наслідками вона дорівнюватиме іншим способам укладення обладки. Публічна оферта признається й зараз за нормами

Цивільного кодексу. Однак, коли такий традиційний для онлайн-торгівлі тип договору буде прописаний в окремому галузевому законі, онлайн-майданчикам стане простіше спілкуватися з податковими органами і вести справи в судах. Це спростить життя як покупцям, так і інтернет-магазинам. Адже сьогодні, коли поку-

пець хоче повернути товар, йому треба або надсилати від сканований підписаний паперовий договір або підписувати цей договір в офісі.

Якщо закон буде остаточно ухвалений, усі угоди в онлайні проводитимуться з використанням «одноразового ідентифікатора» – цифробуквенного коду, що надсилається покупцеві на е-пошту або мобільний телефон і використовується для верифікації угоди.

Прийняття законопроекту дасть змогу систематизувати та вдосконалити чинне законодавство України у сфері електронної комерції, запровадити єдиний підхід до державного регулювання суспільних відносин, що виникають при дистанційному укладанні правочинів з купівлі-продажу та/або постачання товарів, «Ще немає висновку юридичної експертизи, але в цілому я привітав би людей, які його підготували», – додав Д. Гадамський.

У Allegro Group Ukraine також позитивно оцінюють законопроект. «Вважаємо, що саме існування цього документа потенційно має полегшити взаємини учасників ринку. Позитивним моментом також є кодифікація і конкретизація понять, які широко використовуються в цій сфері торгівлі, в одному документі», – пояснив начальник юридичної служби компанії М. Солопов. Проте одне прийняття закону не здатне забезпечити ефективного регулювання ринку електронної комерції, вважає М. Солопов, додаючи, що до глобальних змін цей документ не призведе, але вплине на підвищення «культури» електронної комерції в країні та полегшить урегулювання спорів між покупцем і продавцем.

На думку голови Регіональної експертної ради державного підприємства О. Чумака, законопроект буде прийнятий суспільством і дійсно почне регулювати цю сферу торгівлі, оскільки в його обговоренні брали участь українські бізнесмени, які давно працюють у Німеччині і добре знають європейське законодавство. Вони зробили суттєві зауваження й доповнення, які були враховані. «Сподіваємося, що цей закон покращить інвестиційний клімат, адже багато інвесторів скаржаться на відсутність законодавчої регламентації сфери електронної комерції, що підвищує ризикованість ведення

такого бізнесу в Україні», – упевнена ініціатор законопроекту, народний депутат О. Белькова.

Юрист компанії Danevych law firm Л. Чернявський вважає, що важливими наслідками прийняття проекту закону може бути подальший розвиток електронної комерції та електронного обігу товарів і послуг за рахунок збільшення кількості суб'єктів цього ринку, як споживачів, так і постачальників, включаючи вихід нових великих гравців; поява нових видів господарської діяльності, які здійснюються через Інтернет (зокрема, проект встановлює можливість ведення ліцензованих видів господарської діяльності в мережі за відсутності заборон в інших нормативно-правових актах).

«Справді, цей документ – приклад того, що закони повинні розроблятися не бюрократами-чиновниками, а представниками бізнесу, які розуміють, для чого закон потрібний і які проблемами ринку він здатний вирішити, – упевнений партнер юридичної фірми Leetas Д. Йовдій. – Саме з цієї причини законопроект, на відміну від численних попередніх редакцій, пройшов перше читання». Незважаючи на те що, на думку юриста, документ дуже прогресивний, хоча поки й не ідеальний, і має на меті врегулювати всі питання, які пов'язані з Інтернетом і електронним документообігом, є певні побоювання з приводу того, чи запрацює цей закон у разі його прийняття. Як зазначає правознавець, ринок інтернет-магазинів перебуває «в тіні» на 90 % не через відсутність законодавчої бази для електронної комерції, а через існування надмірного податкового тягаря. Без упровадження адекватного оподаткування Закон про електронну комерцію навряд чи здатний створити цивілізований інтернет-роздріб.

Директор Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської ОДА С. Авершин вважає прийняття цього законопроекту необхідним для розв'язання конфліктних ситуацій у судах. «У законопроекті чітко для правосуддя прописані термінологія та правила поведінки в конфліктних ситуаціях. Це важливо. Це стосується не тільки роботи інтернет-магазинів, але й роботи державних органів влади», – підкреслив С. Авершин. Наприклад, для роботи електронного документообігу. Він зазначив, що

влада повинна займатися популяризацією електронного документообігу на державному рівні.

Деякі гравці на ринку е-комерції хоч і позитивно сприймають цей законопроект, та великих надій на нього не покладають, адже бізнес йде далеко попереду. М. Палієнко, директор Prom.ua, вважає, що цей законопроект створить необхідне правове поле для галузі електронної комерції, але його прийняття необхідне швидше для того, щоб не був прийнятий інший «шкідливий» закон, який би вніс непотрібне ні бізнесу, ні клієнтам регулювання в онлайні. «Не можна сказати, що нас чекають якісь значні зміни в роботі компаній, швидше цей закон позитивно позначиться на інвестиційному кліматі в галузі. Так що значних змін швидко ми не побачимо», – зазначив М. Палієнко.

На думку засновника і директора Zakaz.ua Є. Анчишкіна, інтернет-торгівлю і електронну комерцію в цілому регулювати складно. «Визначення завжди будуть не точні – їх завжди можна буде двозначно трактувати й оскаржувати. Бачу велике поле для оплати юридичних послуг», – говорить він. Підприємець упевнений, що закон, скоріше за все, може бути корисний ринку. «Але з іншого боку, він ніби застряг між універсалізмом і повною точністю», – додав він.

Маркетинг-директор Aukro.ua Г. Перевізник вважає позитивною зміною введення електронного документообігу та електронних угод. «Позитивом є й те, що враховано як інтереси покупців, так і продавців. Для України цей закон означає, що ринок рухається у правильному напрямі», – сказала директор. Та попри це, на її думку, закон є дещо загальним, йому бракує конкретики. І дійсно багато статей можна трактувати двозначно. Закон частково вирішує проблеми шахрайства чи контрафакту, оскільки прирівнюють оферти в Інтернеті до процедури купівлі-продажу у звичайних магазинах, тому тепер є певний бар'єр для шахраїв. Закон повністю не вирішує проблем, але певні зрушення і досягнення вже є.

Юристи, у притаманній їм скрупульозної манері, також прораховують ризики і знаходять у проекті прогалини, наполягаючи на його доопрацюванні. На думку К. Марто, старшого

юриста Jurimex, законопроект не вирішить досить багатьох проблем, пов'язаних, зокрема, з інтернет-торгівлею, яка набирає обертів, але є лише різновидом електронної комерції. Зазначений проект дає тільки визначення, але не регламентує її з урахуванням наявних особливостей та відмінностей. «Є невирішені питання і з укладенням договору в Інтернеті, в тому числі і з подальшим доведенням у разі його невиконання сторонами, – попереджає юрист.

Так, згідно з проектом суд не може відмовити у прийнятті електронних²⁶ повідомлень, як неналежних доказів. Але кожна сторона може принести свій варіант такого повідомлення, що ставить вирішення спору в глухий кут.

Застосування електронного цифрового підпису рядовим споживачем на даному етапі просто неможливе у зв'язку з наявністю певної процедури його отримання.

Проте вихід необхідний вже зараз! Проект дає загальні норми в цій частині, але не встановлює конкретики». На думку деяких представників ринку, якщо парламент прийме документ в існуючій редакції, впроваджувати його буде непросто, а регулюванню ринку будуть заважати кілька об'єктивних факторів: консервативні споживачі з побоюванням поставляться до прогресивного нововведення, побоюючись неможливості доведення своїх прав в українських судах; суди можуть неоднозначно трактувати термінологію і форми подачі електронних документів в якості доказів, адже в законопроекті не визначено чітку форму подачі електронного документа; законопроект швидко застаріває, оскільки поки закон приймуть, багато моментів, описаних у ньому, можуть морально і технічно застаріти; вірогідне двозначне трактування деяких понять і термінів може додати компаніям витрат на оплату юридичних послуг; можливі складнощі з веденням бухгалтерського обліку з електронною формою документів.

Але в підсумку юристи та підприємці сходяться в одному – незважаючи на наявні недоліки і необхідність доопрацювання, закон дасть поштовх подальшому розвитку ринку, надасть нові можливості і переваги не тільки споживачеві, а й бізнесу в цілому.

Особливістю правовідносин, які мають бути врегульованими в галузі е-комерції, є те, що вони здебільшого мають екстериторіальний характер. Одностороннє застосування державою правових норм, що регулюють такі відносини, без врахування досвіду міжнародної практики і законодавства інших країн буде неефективним. Про це свідчать багаторазові безуспішні спроби таких країн, як США і Великобританія, поширити свою систему права і законодавство на відносини щодо врегулювання конфліктів у мережі Інтернет.

У світі ведеться активна робота зі створення належного правового забезпечення електронної комерції, хоча можна з упевненістю сказати, що законодавство будь-якої країни, у тому числі й США та Великобританії, які прийнято вважати батьківщиною електронної комерції, перебуває на початковому етапі формування.

Першим кроком у галузі розвитку міжнародного права щодо регулювання електронної комерції став прийнятий Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН січня 1997 р. Типовий закон «Про електронну торгівлю» (так званий Типовий закон ЮНСІТРАЛ). Документ має рамковий, рекомендаційний характер і призначений у першу чергу для використання державами як основи для розроблення національного законодавства.

Цей міжнародний документ заклав правові основи діяльності у сфері електронної торгівлі; дав визначення основним поняттям (електронний документ, електронний документообіг, електронний підпис, автор електронного документа, інформаційна система); визнав юридичну і доказову силу за документами в електронній формі; визначив вимоги, що пред'являються до електронного підпису як засобу підтвердження достовірності та цілісності електронного документа.

На основі Типового закону «Про електронну торгівлю» держави-учасниці ООН розробили проект міжнародної Конвенції «Про електронні угоди», основним завданням якої є вироблення єдиних і обов'язкових правил установа порядку укладення електронних угод та їхнього виконання. Конвенція покликана перевести відносини у сфері міжнародної електро-

ної торгівлі на вищий, якісно новий рівень розвитку.

Поряд з нормотворчою діяльністю ООН у формуванні міжнародного права у сфері електронної торгівлі активну участь бере і Європейський Союз. У 1998 р. ним була прийнята Директива «Про деякі аспекти електронної торгівлі на внутрішньому ринку». Основним її завданням є забезпечення умов належного функціонування міжнародної електронної комерції між державами-членами ЄС. У порівнянні з Типовим законом ЮНСІТРАЛ, ця Директива є досить великим документом, що визначає правове регулювання значного кола суспільних відносин у сфері електронної торгівлі. Крім загальних положень, документ містить комплекс норм, які детальніше регулюють окремі аспекти електронної торгівлі.

Іншим, не менш важливим документом, що формує європейське право у сфері електронної торгівлі, є прийнята в грудні 1999 р. Директива ЄС «Про правові основи Співдружності для використання електронних підписів», який найбільш повно врегулював відносини у сфері використання електронних підписів. Мета прийняття цього законодавчого акта полягає в забезпеченні ведення бізнесу через Інтернет, що доволі успішно реалізується.

Крім названих документів, Європейський Союз прийняв низку інших актів, спрямованих на регулювання електронної комерції, серед яких: директиви ЄС «Про електронну торгівлю», «Про захист споживачів у випадку укладення контрактів на відстані» та ін. Поряд з міжнародним правом, активно розвивається і національне законодавство окремих країн світу. Особливо успішну роботу в цьому напрямі вели США, де вже прийнято 12 федеральних законів щодо регулювання відносин у сфері Інтернет. Слід зауважити, що перші системи електронної комерції ще в 1960-х роках з'явилися саме в цій країні. В основному вони застосовувалися транспортними компаніями для замовлення квитків, а також для обміну даними між різними службами при підготовці рейсів. Нині в США 64 % малих підприємств є розробниками власного інтерактивного сайту і близько 2/3 американських компаній планують

підключитися до цього процесу. Крім того, ця сфера забезпечила робочі місця більш ніж для 2,5 млн американців. Нові робочі місця створюються насамперед за рахунок таких спеціальностей, як програмісти і сервіс-провайдери.

Проте й у цій країні існують певні проблеми у сфері розвитку електронної комерції. Так, Федеральна торгова комісія США висловила побоювання з приводу того, що закони, прийняті в деяких штатах, можуть негативно позначитися на розвитку електронної комерції. Справа в тому, що в багатьох американських штатах введені правила, спрямовані тільки на захист класичних компаній від підключення до Інтернету. Ідеться про законодавчі акти, що роблять електронний бізнес неконкурентоспроможним стосовно звичайних компаній. У деяких штатах, наприклад, заборонений продаж певних товарів в Інтернеті, таких як автомобілі, нерухомість і т. ін. Крім того, закони забороняють інтернет-компаніям видавати кредити, продавати ліки, оформляти медичну страховку, продавати алкоголь, влаштовувати аукціони. У результаті таких дій споживачі втрачають до 15 млрд дол. щороку.

В Англії електронна комерція виникла приблизно в ті ж роки, що і в США. Проте в цій країні основною галуззю її застосування був не транспорт, а торгівля.

Сьогодні у Великобританії зростаючі життєві стандарти і тверда конкуренція серед провайдерів інтернет-послуг забезпечують збільшення кількості користувачів з великою швидкістю. Нині більше 10 % англійців вдаються до послуг інтернет-банків. У країні на досить високому рівні реклама комп'ютерної комерції, здійснюються різні опитування, експрес-дослідження, пов'язані з цією проблемою.

Значну роль участі держави у формуванні інформаційної інфраструктури і розвитку електронної комерції демонструють також приклади Чехії, Польщі, Угорщини, Сінгапуру, країн Балтії. У цих країнах інформаційна підтримка бізнесу є однією з найважливіших складових трансформації економічної політики, спрямованої на розвиток конкуренції. Суть процесу полягає в утворенні органічного зв'язку національної інформаційної інфраструктури з економікою країни.

Згідно з дослідженням консалтингової компанії EЕIP, проведеним у 2013 р., інтернет-економіка в Чеській Республіці становить від 2,7 до 3,2 % ВВП. Причому економічна діяльність, заснована на цифрових технологіях, як супутня складова становить ще до 9,5 % ВВП, що дорівнює 360 млрд крон.

Обсяг суб'єктів, що займаються електронною комерцією в Чеській Республіці, зріс у загальному торговельному обігу з 6 % у 2004 р. до 24 % в 2012 р., тоді як у Євросоюзі за той же період він підвищився з 9 до 15 %. Дослідження було проведено на замовлення Об'єднання інтернет-реклами (SPIR).

Особливо цікавим є досвід Естонії, де відкрита й ліберальна економічна політика і відповідне законодавство привели до швидкого розвитку економіки та суттєвого припливу іноземних інвестицій, загальний обсяг яких у період із 1991 р. становив близько 3 млрд дол. Це вивело Естонію на третє місце за обсягом інвестицій на душу населення (слідом за Угорщиною і Грецією) серед країн Центральної і Східної Європи. Вступ Естонії до ВТО забезпечив їй вихід на ринок із 600 млн потенційних покупців.

Нині Естонія очолює список користувачів Інтернету в Центральній і Східній Європі. Своїм політичним курсом та інноваційними ініціативами естонський уряд допомагає компаніям зробити сектор інформаційних технологій одним із стрімко зростаючих у країні. Крім політики загальної інфраструктури, уряд гарантує розвиток законодавчої бази. Новий закон про легалізацію цифрових підписів продовжить трансформацію способів ведення бізнесу в цій країні.

Поряд з перевагами електронної торгівлі існують і потенційні ризики, серед яких ухилення від податків, шахрайство, порушення прав інтелектуальної власності і т. ін. Ці ризики є реальними, але в розвинутих країнах їх вдається регулювати таким чином, щоб не зруйнувати електронну торгівлю. Із цією метою уряди і приватні особи формують відповідні коаліції і співтовариства. Наприклад, у Сінгапурі при Міністерстві фінансів утворена Рада з політики електронної комерції. До неї входять представ-

ники різних урядових організацій – генеральної прокуратури, департаменту кримінальних розслідувань, митної служби, Міністерства інформації, ради з розвитку торгівлі. У США створено Національний центр захисту інфраструктури (NIPC), завданням якого є запобігання та розслідування комп'ютерних злочинів та координація роботи інших центрів.

Поняття електронної комерції в національних правових системах не має єдиного значення. Наприклад, у європейських країнах застосовується ряд обмежень. Через Інтернет не ухвалюють угоди, що потребують нотаріального посвідчення, договори, що вимагають реєстрації в органах державної влади, договори в галузі сімейного і спадкового права. Проте електронна комерція охоплює різноманітні відносини, здійснювані з використанням Інтернету. Сюди відносяться не тільки продаж через Інтернет, а й надання послуг (медичні, юридичні, інші професійні консультації, а також банківські, фінансові послуги).

Складніше вирішується питання про захист порушеного права, зокрема вибір національної юрисдикції. Незважаючи на те що Інтернет є світовою інформаційною системою, електронна комерція, з точки зору права, не набула такого «світового» характеру і традиційно продовжує залишатися в рамках національних юрисдикцій. У більшості випадків спори вирішуються відповідно до міжнародного приватного права. У договорі визначається, право якої країни застосовується в даному випадку, і суд якої національної юрисдикції розглядатиме справу. Якщо сторони не обумовлюють це, то діє міжнародне приватне право. У договорах купівлі-продажу застосовується право місця проживання покупця.

Такої позиції дотримується і право Європейського Союзу. Серед найважливіших юридичних питань, що вимагають невідкладного вирішення за участі світового співтовариства, варто назвати порядок оподаткування угод в електронній формі, тарифи, вимоги до форми угод і відповідальність, регулювання криптографії, правила аутентифікації, захист інформації, охорону прав споживачів.

Хоча використання електронного бізнесу в Україні не отримало такого масштабного розвитку як у Данії, США, Швеції, Швейцарії, все одно наша держава має значні перспективи в цій сфері діяльності, адже може врахувати досвід інших країн, які пройшли чималий аналогічний шлях становлення та розвитку електронної комерції.

Створення режиму найбільшого правового сприяння для розвитку електронного бізнесу в Україні, удосконалення системи безпеки та поліпшення якості сервісу сучасних бізнес-структур ринку інтернет-послуг створить необхідний фундамент для входження нашої країни у світовий інформаційний простір.

Тому, закріплення основ електронної комерції в законодавстві України, подальший розвиток правового регулювання електронної комерції з окремих її категорій у спеціальних законах, внесення відповідних змін до чинного законодавства, яке стосується питань електронного обміну даними, укладання угод в електронній формі – це питання, що потребують невідкладного вирішення (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47409; http://uk.wikipedia.org/wiki/Електронна_комерція; <http://conf-cv.at.ua/forum/119-1259-1>; http://pidruchniki.ws/14871001/informatika/organizatsiynopravove_zabezpechennya_elektronnoyi_komertsiyi_efektivnist_elektronnoyi_komertsiyi; <http://juscutum.com/uk/content/wicmь-головних-тез-проекту-про-електронну-комерцію-liganet-коментар-дмитра-гадомського>; <http://ain.ua/2014/06/03/519256>; <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/340841.html>; <http://imolod.com.ua/node/5048>; <http://chp.com.ua/all-news/item/29469-legalizatsiyaelektronnoy-kommertsii-mnenie-biznesa-otsenka-yuristov>; <http://osvita.mediasapiens.ua/material/31614>; http://newsradio.com.ua/2014_06_03/Do-2015-roku-obsjag-elektronnih-ugod-v-Ukran-sjagne-8-mlrd-dol-ekspert-6767/; <http://internetua.com/uaristi-pozitivnoocenivauat-proekt-zakona-ob-e-kommercii>; <http://uanews.kharkiv.ua/economy/2013/06/27/11951.html>; <http://internetua.com/ekomerciya-v-zakoni-ta-v-zgytti>; <http://osvita.ua/vnz/reports/law/10609/>;*

ukrgazeta.eu/home/kalendar/120-120/13616-elektronna-komercija-v-chehijistrimko-zrostaje;
<http://ukr.vipreshebnik.ru/elcomerc/2536-mozhливosti-ta-sferiposhirenniya-elektronnoji-komertsiji-pravovi-aspekti-perspektivi-rozvitku>.

http://liga.ltd.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=150:-21-&catid=34:2012-05-27-17-46-19&Itemid=99&lang=uk;
<http://masters.donntu.edu.ua/2008/fvti/bublichenko/library/ec2007/ec2007ua.htm>).

МОНІТОРИНГ ЗАКОНОДАВСТВА

Підготовлено компанією

«СФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати • аудиторі • податкові консультанти»

Головні зміни

Постанова КМУ від 21.05.2014 р. № 160

КМУ на своєму сайті розмістив постанову від 21.05.2014 р. № 160 «Про створення Державної фіскальної служби». Ця постанова наказує створити цю службу, як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується безпосередньо Кабміном, реорганізувавши Міндоходів шляхом перетворення.

Одночасно скасовано попередню постанову КМУ від 01.03.2014 р. № 67 «Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів», яким передбачалося ліквідувати Міндоходів.

Лист Мінфіну від 29.04.2014 р. № 31-08430-10-10/10149

Тимчасово окупована територія є невід'ємною частиною території України і на неї поширюється законодавство України.

За фізичними особами, незалежно від отримання ними статусу біженця або іншого спеціального правового статусу, та суб'єктами господарювання зберігається право власності та інші речові права на майно, в тому числі на нерухоме майно, включаючи земельні ділянки, що перебувають на тимчасово окупованій території, якщо воно придбане відповідно до законів України.

Отже, відображення активів у бухгалтерському обліку здійснюється у відповідності з діючими нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку та фінзвітності України. Законодавчі підстави для внесення змін в облік об'єктів державної власності, що перебувають на тимчасово окупованій території, відсутні. Вирі-

шення питання буде забезпечено окремим нормативно-правовим актом.

У фінансовій звітності майно, активи і зобов'язання, що знаходяться на тимчасово окупованій території, відображаються в сумі залишків на початок року.

Прес-служба Президента України

Підписання Угоди про асоціацію з ЄС Петро Порошенко назвав одним із найважливіших днів в історії Української держави. «Це один з найважливіших днів з часу набуття незалежності України. Ми маємо використати цю можливість для модернізації країни. Але ми потребуємо тільки одного – миру та безпеки», – зазначив Президент у коментарі журналістам перед церемонією підписання.

«Ми сподіваємося, – наголосив глава держави, – що сьогодні Європейський Союз продемонструє таку ж солідарність, як раніше».

Податки і збори

Податок на додану вартість

Запитання – відповідь Міндоходів, розміщене на ЗІР

Міндоходів роз'яснило, що у разі неможливого перекладу з іноземної мови торгової марки або найменування товару на державну мову та з метою збереження ідентифікації такого товару, в податковій накладній в графі 3 «Номенклатура товарів/послуг продавця» допускається зазначати назву торгової марки та номенклатури товару без перекладу його на державну мову.

***Запитання – відповідь Міндоходів,
розміщене на ЗІР***

У відповіді на поставлене питання Міндоходів зазначило, що з метою уникнення розбіжностей між показниками податкової накладної та розрахунку коригування до неї, у розрахунку коригування має зазначатися такий код товару згідно з УКТ ЗЕД, який було вказано у податковій накладній, незалежно від подальшої його зміни. Тобто, якщо податкову накладну було складено до 2014 р. з використанням коду УКТ ЗЕД 2007 р., а розрахунок коригування до такої податкової накладної складається після 2014 р., коли діє лише УКТ ЗЕД 2012 р., то у такому розрахунку коригування слід зазначити код УКТ ЗЕД 2007 р.

Роз'яснення Міндоходів від 26.06.2014 р.

Міндоходів роз'яснило, що податкова накладна складається на кожне повне або часткове постачання товарів/послуг, а також на суму коштів, що надійшли на поточний рахунок як попередня оплата (аванс).

У разі складання податкової накладної на повне постачання послуги або на суму коштів, що надійшла на поточний рахунок як попередня оплата (аванс) в повному обсязі, у графі 5 податкової накладної зазначається одиниця виміру «послуга», а в графі 6 зазначається «1».

У разі складання податкової накладної на часткове постачання послуги або на суму попередньої оплати частини вартості послуги у графі 5 податкової накладної зазначається слово «послуга», а в графі 6 - відповідна частка наданої (оплаченої) послуги у вигляді десяткового дробу.

Роз'яснення Міндоходів від 20.06.2014 р.

Міндоходів зазначило, що платник податків, у якого на дату анулювання реєстрації ПДВ існує дебіторська заборгованість за оплаченими, але не отриманими товарами/послугами, необоротними активами, за якими суми ПДВ були включені до податкового кредиту, повинен не пізніше дати анулювання нарахувати за ними податкові зобов'язання, виходячи з їх звичайної ціни, визначеної на момент такого нарахування.

***Повідомлення ГУ Міндоходів у м. Києві
від 11.06.2014 р.***

Головне управління Міндоходів у м. Києві нагадало, що повідомлення про делегування філіям права складання податкових накладних подається платниками разом із декларацією за перший звітний період щороку і надалі – разом із декларацією за той звітний період, у якому відбулися зміни в переліку філій (структурних підрозділів), незалежно від того, який звітний період – місячний чи кварталний він застосовує.

***Повідомлення ГУ Міндоходів
у Волинській області від 10.06.2014 р.***

Головне управління Міндоходів у Волинській області роз'яснило, що оскільки кошти, сплачені громадській організації у вигляді членських внесків, не є оплатою поставлених товарів/послуг, то при їх отриманні в сумі, що перевищує 300 тис. грн, громадська організація не підлягає обов'язковій реєстрації платником ПДВ.

***Лист Міндоходів від 28.05.2014 р.
№ 10155/5/99-99-19-03-02-16***

Відповідаючи на питання про «неправильні» податкові накладні, отримані від кримських постачальників, Міндоходів у цьому листі зазначило, що у разі відмови продавця товарів/послуг надати податкову накладну або у разі порушення ним порядку її заповнення та/або порядку реєстрації в ЄРПН покупець таких товарів/послуг відповідно до п. 201.10 ПКУ має право додати до податкової декларації за звітний податковий період заяву із скаргою на такого постачальника, яка є підставою для включення сум податку до складу податкового кредиту. Таке право зберігається за ним протягом 60 календарних днів, що настають за граничним терміном подання податкової декларації за звітний (податковий) період, в якому не надано податкову накладну або порушено порядок її заповнення та/або порядок реєстрації в ЄРПН.

***Лист Міндоходів від 01.04.2014 р.
№ 414/3/99-99-10-04-02-10***

Міндоходів у цьому листі зазначило, що перелік осіб, уповноважених від імені

юридичної особи (підприємства) здійснювати господарські операції (поставку товарів, послуг), а також підписувати первинні документи і податкові накладні, має затверджуватись наказом керівника підприємства.

**Лист Міндоходів від 27.02.2014 р.
№ 3851/6/99-99-15-03-01-15**

У цьому листі Міндоходів відзначило, що облігації на етапі випуску (емісії) та погашення не визначаються як товари/послуги, у зв'язку з чим немає підстав для відображення обсягів залучених коштів у рядку 3 декларації з ПДВ.

Податок на прибуток

**Повідомлення ГУ Міндоходів
в Полтавській області**

На період з 1 квітня 2014 до 1 січня 2016 р. нульову ставку з податку на прибуток мають право застосовувати платники податків, у яких дохід протягом року не перевищує 3 млн грн і розмір щомісячної заробітної плати працівників становить не менше подвійної мінімальної зарплати.

Такі платники повинні бути створені або після 1 квітня 2011 р. (але не шляхом реорганізації), або раніше за умови, що задекларований річний дохід не перевищував 3 млн грн протягом трьох останніх років і середньооблікова чисельність працівників за цей період не перевищувала 20 осіб.

Пільгу також можуть застосовувати платники податку на прибуток, які до 1 січня 2011 р. були платниками єдиного податку, якщо їх дохід за останній календарний рік не перевищив 1 млн грн і середньооблікова кількість працівників становила до 50 осіб.

Водночас, пільгова ставка не поширюється на суб'єктів господарювання, які здійснюють операції з нерухомістю та валютою, в сфері розваг, на суб'єктів ЗЕД, оптових торговців, торговців дорогоцінними металами, а також суб'єктів, що надають фінансові послуги та послуги для підприємців (бухгалтерські послуги, аудит).

Податківці підкреслили, що основна вимога застосування пільгової ставки – виручка повинна бути витрачена на розвиток господарської

діяльності підприємства і відображена у відповідній документації.

**Ухвала Одеського ААС від 22.05.2014 р.
№ 821/667/14**

Тяжкий фінансовий стан підприємства та форс-мажорні обставини не можуть бути підставою для звільнення платника ЄСВ від відповідальності за порушення вимог законодавства. Так зазначили суди першої та апеляційної інстанції, відмовляючи у задоволенні позову підприємства про скасування рішення щодо застосування до штрафних санкцій та нарахування пені за несплату або несвоєчасну сплату ЄСВ. Зокрема, факт несвоєчасної сплати ЄСВ підприємство пояснювало обставинами непереборної сили (форс-мажорними обставинами) — повною загибеллю врожаю внаслідок стихійного лиха, що підтверджується висновками ТПП.

Однак, суди, посиляючись на ч. 12 ст. 9 ЗУ «Про збір та облік ЄСВ» від 08.07.2010 р. № 2464-VI, згідно з якою ЄСВ підлягає сплаті незалежно від фінансового стану платника, не прийняли це до уваги.

За несплату або несвоєчасну сплату ЄСВ до платника єдиного внеску відповідно до п. 2 ч. 11 ст. 25 Закону № 2464 накладається штраф у розмірі 10 % своєчасно несплачених сум. Разом з тим на суму недоїмки нараховується пеня з розрахунку 0,1 % суми недоплати за кожний день прострочення платежу.

Отже, як зауважили суди, Закон № 2464 не передбачає ані звільнення від сплати штрафів та пені, ані застережень щодо застосування штрафних санкцій та нарахування пені за наявності форс-мажорних обставин.

**Лист Міндоходів від 14.05.2014 р.
№ 10940/7/99-99-17-03-01-17**

Міндоходів зазначили, що якщо батьки-вихователі дитячих будинків сімейного типу та прийомні батьки починають отримувати будь-який з видів пенсійних виплат таких як пенсія за віком, пенсія у зв'язку із втратою годувальника, пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання, сплата ЄСВ припиняється з дати настання непрацездатності.

**Лист Міндоходів від 15.04.2014 р.
№ 6897/6/99-99- 19-03-02-15
та Лист Міндоходів від 14.04.2014 р.
№ 8731/7/99-99- 19-03-02-17**

Якщо платник податків, який сплачує авансові внески, за підсумками I кварталу звітного року не отримав прибуток або отримав збиток, він має право подати декларацію та фінансову звітність за I квартал. Як результат, такий платник не сплачує авансові внески у II–IV кварталах, а податкові зобов'язання визначає на підставі податкової декларації за підсумками першого півріччя, трьох кварталів та за рік.

Тобто, починаючи з квітня звітного року, платник не є платником авансових внесків (в тому числі у січні – лютому наступного року).

Це ж стосується і платників консолідованого податку на прибуток.

Податок на доходи фізичних осіб

**Гаряча лінія ДПІ у Шевченківському р-ні
ГУ Міндоходів у м. Києві від 23.06.2014 р.**

Начальник відділу контролюючо-перевірочної роботи ДПІ у Шевченківському районі ГУ Міндоходів у м. Києві С. Кужелюк роз'яснила питання повернення податковим агентом помилково утриманого ПДФО з доходу фізичної особи, яка не перебуває з таким податковим агентом у трудових відносинах.

Так, оскільки податковий агент є відповідальною особою, зокрема, за утримання та сплату (перерахування) до бюджету ПДФО, то фізична особа, яка не перебуває з ним у трудових відносинах, з питання повернення помилково утриманого податку має звернутися до такого податкового агента.

Наказ Міндоходів від 02.06.2014 р. № 325

У цій консультації податківці зазначають, що коли при настанні страхового випадку із предметом застави (автомобілем), під заставу якого фізична особа отримала у банку кредит, виплата страхового відшкодування здійснюється страховою компанією банку з додержанням вимог пп. 165.1.27 ПКУ, а банк потім спрямовує ці кошти на рахунок погашення кредиту фізособи, отриманого під такий автомобіль, то

сума такого страхового відшкодування не включається до загального місячного (річного) оподаткованого доходу фізособи- позичальника.

Але якщо сума страхового відшкодування перевищує вартість застрахованого майна, визначену за звичайними цінами на дату укладення договору страхування, збільшену на суму сплачених страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), податковий агент від суми такого перевищення утримує та сплачує ПДФО до бюджету.

Разом з тим аналогічна Узагальнююча податкова консультація, затверджена наказом Міндоходів від 06.09.2013 р. № 448, у якій податківці висловили протилежну думку, втратила чинність.

Єдиний податок, спрощений та спеціальна система оподаткування

**Лист Міндоходів від 07.03.2014 р.
№ 4557/5/99-99- 19-03-02-16**

Надаючи відповідь на питання щодо визначення доходів платника єдиного податку для фізичної особи-підприємця, Міндоходів акцентувало увагу на такому:

– ним є дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій), матеріальній або нематеріальній формі, при цьому до доходу не включаються отримані такою фізичною особою пасивні доходи у вигляді процентів, дивідендів, роялті, страхових виплат і відшкодувань, а також доходи, отримані від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується в її господарській діяльності;

– у разі надання послуг, виконання робіт за договорами доручення, транспортного експедирування або за агентськими договорами доходом платника єдиного податку є сума отриманої винагороди повіреного (агента);

– платники єдиного податку повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно у грошовій формі (готівковій та/або безготівковій).

**Лист Держспоживінспекції
від 24.02.2014 р. № 1134-2-11/8**

Зазначеним листом зроблені такі висновки:

– у разі порушення законодавства про захист прав споживачів суб'єкти господарювання несуть відповідальність за створення перешкод службовим особам Держспоживінспекції у проведенні перевірки якості продукції, а також правил торговельного та інших видів обслуговування - у розмірі від 1 % до 10 % вартості реалізованої продукції за попередній календарний місяць, але не менше 10 н.м.д.г., а у разі, коли відповідно до закону суб'єкт господарської діяльності не веде обов'язковий облік доходів і витрат, - у розмірі 10 н.м.д.г.;

– у ПКУ відсутні фізичні особи-підприємці, які повністю звільнені від ведення обліку як доходів, так і витрат.

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

**ДП у Печерському районі ГУ Міндоходів
у м. Києві від 06.06.2014 р.**

ДП у Печерському районі ГУ Міндоходів у м. Києві зазначила, для уникнення подвійного нарахування ЄСВ ФОП, яка виконує роботи (надає послуги) відповідно до укладених цивільно-правових договорів, повинна надати суб'єктам господарювання копію документа, що підтверджує державну реєстрацію ФОП (виписку з ЄДР, в якій зазначаються основні види діяльності).

**Постанова ВСУ від 03.06.2014 р. у справі
№ 21-219а14**

ВСУ вважає, що ФОП, які є платниками єдиного податку та пенсіонерами за віком, незважаючи на ту обставину, що вийшли на пенсію достроково у зв'язку з наданням їм додаткових соціальних гарантій, можуть бути платниками ЄСВ виключно за умови їх добровільної участі в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.

А тому вимоги органів ПФУ про сплату недоїмки зі сплати ЄСВ щодо таких осіб є протиправними.

Нагадаємо, що ПФУ у своєму листі від 10.02.2014 р. № 3672/03-20 займає зовсім іншу позицію (див. моніторинг від 02.06.2014 р.).

**Постанова Правління ФСС з ТВП
від 30.05.2014 № 14**

Відповідно до постанови дозволяється, як виняток, у 2014 р. проводити за рахунок ФСС із ТВП часткове фінансування оздоровлення дітей застрахованих осіб у дитячих закладах оздоровлення тривалістю зміни не менше 18 днів.

**Спільний наказ Мінсоцполітики, Мінфіну
та МОЗ від 08.05.2014 р. № 276/548/308**

Відповідно до наказу надбавка на догляд за дитиною-інвалідом віком від 6 до 18 років, віднесеною до підгрупи А, становитиме 100 % прожиткового мінімуму для дітей віком від 6 до 18 років.

Також уточнено, що надбавку на догляд за самотнім інвалідом з дитинства II або III групи надаватимуть, якщо він за висновком лікарсько-консультативної комісії лікувально-профілактичного закладу потребує постійного стороннього догляду.

Змінами також передбачено, що для призначення надбавки за дитиною-інвалідом не потрібно буде подавати довідку державного реєстратора про проведення (відсутність) держреєстрації особи із зазначенням номера та дати внесення відповідного запису до

Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та відомостей з реєстраційної картки на проведення державної реєстрації особи.

**Лист Міндоходів від 23.04.2014 р.
№ 832/0/26-15-17- 03-14**

Міндоходів роз'яснило, що лікар, який запоповнює листок непрацездатності приватного підприємця, у полі «Місце роботи» вказує прізвище, ім'я, по батькові та місце здійснення діяльності такого підприємця.

**Лист Міндоходів від 09.04.2014 р.
№ 8255/7/99-99- 05-01-03-17**

Міндоходів зазначило, що кримські суб'єкти господарювання можуть повернути помил-

ково сплачений ЄСВ після взяття їх на облік за новим місцем реєстрації в будь-якій області України або м. Києві.

Наразі Казначейство призупинило перераховувати кошти на рахунок 3719, відкритий на ім'я головних управлінь Міндоходів в АРК та м. Севастополі.

Лист ПФУ від 10.02.2014 р. № 3672/03-20

ПФУ зазначив, що навіть якщо ФОП на єдиному податку, призначено пенсію за віком зі зменшенням пенсійного віку на пільгових умовах (зокрема якщо така особа чорнобилець), право на добровільну сплату ЄСВ з'являється лише після досягнення віку 60 років.

Лист Міндоходів від 19.12.2013 р. № 17878/6/99-99-17-03-01-16

Міндоходів повідомило, що виплата за публічною обіцянкою винагорода не відноситься до основної чи додаткової зарплати, до інших заохочувальних та компенсаційних виплат. Відповідно вона не відноситься до бази нарахування ЄСВ та не відображається у звітності з ЄСВ.

Такого ж висновку дійшли й фахівці ПФУ. Вони також додали, що від звичайного заробітку, премій та інших аналогічних виплат винагорода, передбачена публічною обіцянкою, відрізняється тим, що вона заснована не на договірних відносинах, а встановлюється шляхом одностороннього волевиявлення. До того ж її розмір встановлюється в односторонньому порядку.

Інші податки та податкові платежі

Роз'яснення ГУ Міндоходів у Сумській області

Податківці відповіли на запитання: «Що робити, якщо електронна форма Звіту про контрольованих операціях в програмному забезпеченні “Медок” і ОПЗ не відповідає формі, затвердженої наказом Міндоходів від 11.11.2013 р. № 669. Чи приймуть у такому випадку звіт?»

Відповідаючи на це питання, контролери відзначили, що формат електронних докумен-

тів розробляється відповідно до наказу Міндоходів від 29.11.2013 р. № 729 «Про затвердження Формату (стандарту) електронного документа звітності суб'єктів господарювання та Опису довідників, що публікуються з Форматом (стандартом) електронного документа звітності суб'єктів господарювання (витяг)».

Тобто розробники програмного забезпечення для подання звітності користуються електронними формами і схемами, наданими саме Міндоходів. Тому самодіяльність з боку розробників програмного забезпечення практично виключена.

Тому, відповіли контролери, головною умовою є укладення договору між підприємством і податковими органами про визнання електронних документів. Якщо такий договір укладений, то звіт буде визнаний відповідно до його положень.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

Повідомлення ДПІ в Печерському р-ні ГУ Міндоходів у м. Києві

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування підлягає сплаті незалежно від фінансового стану платника.

Відповідно до п.6 ч.1 ст. 1 Закону № 2464 суми ЄСВ, своєчасно не нараховані та/або не сплачені у строки, встановлені даним законом, є недоїмкою.

Штраф у розмірі 10% несплачених або несвоечасно сплачених сум ЄСВ накладається:

– за несплату (неперерахування) або несвоечасну сплату (несвоечасне перерахування) ЄСВ (п. 2 ч.11 ст. 25 Закону № 2464);

– за несплату, неповну сплату або несвоечасну сплату суми ЄСВ одночасно з видачею сум виплат, на які нараховується ЄСВ (авансових платежів) (п. 6 ч. 11 ст. 25 Закону № 2464).

Також на суму недоїмки нараховується пеня з розрахунку 0,1 % суми недоплати за кожний день прострочення (ч. 10 ст. 25 Закону № 2464).

Крім того, за порушення порядку нарахування, обчислення і строків сплати ЄСВ посадові особи платників ЄСВ несуть

адміністративну відповідальність (абзац другий ч. 1 ст. 26 Закону № 2464) відповідно до ст. 165-1 КУпАП.

Повідомлення ГУ Міндоходів у Тернопільській області

Головне управління Міндоходів у Тернопільській області зазначає, що відповідно до ст. 164 КУпАП у випадку провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без одержання ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування, а так само без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди), чинним законодавством передбачено штраф у розмірі від 20 до 100 н.м.д.г. (від 340 грн до 1700 грн) з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних унаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої.

За такі ж дії, вчинені повторно протягом року, або дії, пов'язані з отриманням доходу у великих розмірах (сума доходу у тисячу і більше разів перевищує нмдг, тобто 17 000 грн і більше), передбачено штраф у розмірі від 100 до 500 н.м.д.г. (від 1700 грн до 8500 грн) з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення.

За надання суб'єктом господарювання дозвільному органу або адміністратору недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства передбачено штраф від 40 до 100 н.м.д.г. (від 680 грн до 1700 грн).

Повідомлення ГУ Міндоходів у Чернігівській області

Головне управління Міндоходів у Чернігівській області повідомляє, що оскільки мінімальна зарплата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території

України для підприємств усіх форм власності і господарювання, то органи Міндоходів мають право здійснювати контроль за її нарахуванням.

У разі отримання інформації про використання праці найманих осіб без належного оформлення трудових відносин та виплати роботодавцями доходів у вигляді зарплати без сплати податків до бюджету органи Міндоходів здійснюють фактичну перевірку без попередження платника податків відповідно до п. 80.1 та пп. 80.2.7 ПКУ.

Ненарахування, неутримання або несплата (неперерахування) податків платником податків, у тому числі податковим агентом, до або під час виплати доходу на користь іншого платника податків, відповідно до п.127.1 ПКУ тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі:

- 25 % суми податку, що підлягає нарахуванню або сплаті до бюджету;
- 50 % суми податку, що підлягає нарахуванню або сплаті до бюджету – за ті самі дії вчинені повторно протягом 1095 днів;
- 75 % – за ті ж дії, вчинені протягом 1095 днів втретє і більше.

Крім того, посадові особи підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності, що використовують найману працю, за порушення встановлених строків виплати заробітної плати або її виплату в неповному обсязі, а також за порушення інших вимог законодавства про працю, відповідно до ч. 1 ст. 41 КупАП притягаються до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу в розмірі від 30 до 100 н.м.д.г. (від 510 грн. до 1 700 грн).

За грубі порушення законодавства про працю передбачається кримінальна відповідальність службових осіб підприємств, установ чи організацій незалежно від форми власності, а також громадян – суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до статей 172-175 Кримінального кодексу України.

Повідомлення ГУ Міндоходів у Тернопільській області від 19.06.2014 р

ГУ Міндоходів у Тернопільській області повідомляє, що відповідно до п. 73.3 ПКУ контролюючі органи мають право зверну-

тися до платників податків та інших суб'єктів інформаційних відносин із письмовим запитом про подання інформації (вичерпний перелік та підстави надання якої встановлено законом), необхідної для виконання покладених на контролюючі органи функцій, завдань, та її документального підтвердження.

Такий запит підписується керівником (заступником керівника) контролюючого органу і повинен містити перелік інформації, яка запитується, та документів, що її підтверджують, а також підстави для надіслання запиту.

Ненадання платниками податків пояснень та документального підтвердження на такий запит контролюючого органу у визначений термін є підставою для проведення документальної позапланової перевірки. Зокрема, п. 78.1 ПКУ передбачено, що документальна позапланова перевірка здійснюється за наявності хоча б однієї з таких обставин:

- за наслідками перевірок інших платників податків або отримання податкової інформації виявлено факти, що свідчать про можливі порушення платником податків податкового, валютного та іншого законодавства, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит контролюючого органу, протягом 10 робочих днів з дня отримання запиту;

- виявлено недостовірність даних, що містяться у податкових деклараціях, поданих платником податків, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на письмовий запит контролюючого органу, протягом 10 робочих днів з дня отримання запиту;

- щодо платника податку подано скаргу про ненадання таким платником податків податкової накладної покупцю або про порушення правил заповнення податкової накладної у разі ненадання таким платником податків пояснень та документального підтвердження на письмовий запит контролюючого органу.

**Наказ Мінфіну, Мін'юсту
від 20.05.2014 р. № 586/784/5**

З 20.06.2014 р. набрав чинності Порядок здійснення логічного та арифметичного контр-

олю декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

У даному Порядку зазначається, що логічний та арифметичний контроль декларації полягає у встановленні арифметичної точності та логічної відповідності між собою задекларованих відомостей. Такий контроль разом із пов'язаним комплексом заходів здійснюється протягом 30 днів з дня подання декларації.

Вказується, що у випадку виявлення за результатами логічного та арифметичного контролю помилок щодо зазначених у декларації відомостей або необхідності отримання пояснень щодо таких відомостей суб'єкту декларування направляється письмове повідомлення, і суб'єкт декларування має право протягом 5 днів з дня отримання зазначеного повідомлення подати уповноваженому підрозділу письмове пояснення та або виправлену декларацію.

У разі ненадання суб'єктом декларування у цей строк письмового пояснення та/або виправленої декларації або надання у поясненні неповної інформації чи неповного виправлення виявлених помилок у повторно поданій декларації уповноважений підрозділ готує та надсилає державним органам, органам влади АР Крим, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності запити щодо відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Вказані суб'єкти зобов'язані не пізніше 10 робочих днів з дня отримання запиту подати завірені в установленому порядку копії необхідних документів або відповідну інформацію.

Якщо необхідно внести виправлення до декларації за результатами опрацювання одержаних документів або інформації, суб'єкту декларування надається письмове повідомлення, і такий суб'єкт має право протягом 5 днів з дня отримання повідомлення подати уповноваженому підрозділу письмове пояснення та/або виправлену декларацію.

**Лист Міндоходів від 31.03.2014
№ 5790/5/99-99-22-02-05-16**

У даному листі Міндоходів розповіло про особливості проведення електронних перевірок.

Зокрема, електронна перевірка може бути проведена за визначені платником податків податкові періоди, за які не проводились документальні планові або позапланові перевірки (з відповідних питань, які платник податків має намір перевірити), та у разі надання до територіального органу Міндоходів відповідних декларацій (розрахунків). Такий податковий період не може становити менше одного базового податкового (звітного) періоду з відповідного податку (збору).

Рішення про непроведення електронної перевірки не обмежує можливості повторного звернення із заявою.

У разі незгоди платника податків або його представників з висновками перевірки чи фактами і даними, викладеними в довідці, вони зобов'язані підписати таку довідку та мають право подати свої заперечення, які є її невід'ємною частиною, разом з підписаним примірником довідки. Заперечення розглядаються контролюючим органом протягом п'яти робочих днів з дня їх отримання, після чого платнику податків надсилається відповідь. Така відповідь є невід'ємною частиною довідки про проведення електронної перевірки.

Якщо платник податків не подає уточнюючого розрахунку протягом 20 робочих днів після дати складення довідки про проведення електронної перевірки, якою встановлено порушення податкового законодавства, відповідний контролюючий орган має право на проведення позапланової перевірки платника податків за відповідний період.

***Лист Міндоходів від 24.01.2014
№ 1362/6/99-99- 18-09-01-15***

Міндоходів зазначає, що у випадку якщо платник податків неправильно заповнив реквізити платіжних документів або спрямував кошти на неправильний код бюджетної класифікації (тобто не на код, за яким повинні бути погашені податкові зобов'язання), то кошти не надійдуть до відповідного рахунку відповідного району, а отже не буде погашеною сума податкового зобов'язання платника податків. При цьому відповідальність за правильність заповнення реквізитів розрахункового доку-

мента несе особа, яка оформила цей документ і подала до обслуговуючого банку.

Міндоходів зазначає, що з головної сторінки веб-порталу Міндоходів можна перейти до розділу «Бюджетні рахунки», у якому розміщено інформацію щодо рахунків, на які необхідно перераховувати податки, збори (обов'язкові платежі).

Ліквідація та банкрутство

***Постанова ВГСУ від 25.06.2014 р. у справі
№ 908/3009/13***

ВГСУ, відмовивши у задоволенні касаційної скарги щодо припинення провадження у справі зі спрощеної процедури ліквідації банкрута, зазначив, що для визнання боржника банкрутом в порядку ст. 95 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» необхідною умовою та підставою для суду є встановлення факту недостатності майна боржника для задоволення вимог кредиторів, у зв'язку з чим спростовуються доводи скажника про необхідність з'ясування судом ознак неплатоспроможності підприємства для вирішення питання щодо обґрунтованості порушення та здійснення провадження саме у даній справі про банкрутство.

***Постанова ВГСУ від 24.06.2014 р. у справі
№ 5004/515/12***

ВГСУ, відмовляючи в касаційній скаргі у частині задоволення клопотання про залучення учасником провадження у справі про визнання банкрутом, вказав, що оскаржувані судові рішення попередніх інстанцій не входять у виключний перелік рішень, які можуть бути оскаржені в справі про банкрутство, що закріплений у ч. 3 ст. 8 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

***Постанова ВГСУ від 17.06.2014 р.
№ 903/623/13***

ВГСУ, визнавши правомірним порушення справи про банкрутство боржника, визначив такі ключові моменти:

– порушення справи про банкрутство боржника можливе за спільною заявою кількох кредиторів;

– відсутність доказів неможливості виконання виконавчих проваджень за виконавчими документами та відсутність актів державного виконавця про відсутність майна, на яке може бути звернено стягнення – не є підставою для відмови у порушенні провадження справи про банкрутство;

– відсутність доказів неспроможності боржника задовольнити вимоги кредитора після пред'явлення до примусового виконання документів, що підтверджують ці вимоги – не підстава для відмови у порушенні провадження у справі про банкрутство;

– у разі здійснення провадження справи про банкрутство відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», діючої з 19.01.2013 р., є недопустимим врахування «старої» судової практики, зокрема, Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про банкрутство» від 18.12.2009 р. № 15, якою надано роз'яснення застосування попередньої редакції закону.

**Постанова ВГСУ від 18.06.2014 р.
№ 911/77/14**

ВГСУ, вказавши на правомірність порушення справи про банкрутство боржника вказав, що, господарський суд, вирішуючи питання про порушення справи, не повинен враховувати виявлені органом виконавчої служби під час здійснення виконавчого провадження активів боржника (рухомого та нерухомого майна), вартості яких, на думку суду, достатньо для примусового задоволення вимог ініціюючого кредитора поза межами процедури банкрутства.

Для порушення справи про банкрутство не вимагається встановлення даних про перевищення розміру заборгованості боржника над вартістю його майнових активів.

Недостатність активів над пасивом боржника є предметом дослідження суду при встановленні його неоплатності, що має місце при визнанні боржника банкрутом, тобто, при вирі-

шенні питання про перехід до ліквідаційної процедури.

**Постанова ВГСУ від 05.06.2014 р.
№ 5010/1167/ 2012-Б-25/26**

ВГСУ, визнавши правомірним та обґрунтованим введення ліквідаційної процедури боржника у справі про його банкрутство вказав, що окрім необхідного клопотання комітету кредиторів про її введення, судами попередніх інстанцій належним чином встановлена неоплатність боржника, яка включає:

– інвентаризацію основних засобів, грошових коштів та товарно-матеріальних цінностей;

– встановлення їх недостатньої вартості для погашення конкурсної заборгованості відповідно до реєстру вимог кредиторів;

– відсутність пропозицій щодо санації боржника чи відсутність пропозицій інвесторів;

– відсутність можливості відновити платоспроможність боржника, що підтверджується аналізом фінансово-господарського стану боржника.

**Постанова ВГСУ від 03.06.2014 р.
№ 12/5009/1801/11**

ВГСУ визнав правомірним не включення грошових вимог кредитора до реєстру вимог кредиторів банкрута (у ліквідаційній процедурі), оскільки визнав їх виникнення до дня порушення справи про банкрутство. Судове рішення про стягнення заборгованості з боржника, яким аргументував свою позицію кредитор, хоча й було винесено після дня порушення справи про банкрутство, все ж фіксувало виникнення відповідної заборгованості до цієї дати. Таким чином, кредитор помилково вважав день винесення та набрання чинності судовим рішенням орієнтиром віднесення цієї заборгованості до категорії конкурсної чи поточної.

**Постанова ВГСУ від 29.05.2014 р.
№ 5011-50/9028-2012**

ВГСУ, визнавши можливість перегляду затвердженого у справі про банкрутство реєстру вимог кредиторів за нововиявленими обставинами вказав, що такою обставиною не

може бути інше судове рішення (яким встановлені до цього не відомі та важливі для справи факти), оскаржене в апеляційному порядку. Тобто, недостатнім є лише фіксування відповідних обставин іншим судовим рішенням для виникнення таких нововиявлених обставин, а необхідним є ще й набуття цим рішенням законної сили.

**Наказ Мінінфраструктури
від 08.05.2014 р. № 206**

Мінінфраструктури визначило наступні основні напрямки проведення аукціонів у справах про банкрутство «його» державних підприємств:

1. визначення замовника аукціону – керуючий санацією чи ліквідатор відповідного державного підприємства;

2. визначення організатора аукціону – здійснюється замовником за погодженням із Укравтодором, шляхом проведення конкурсу;

3. визначення вимог до організатора аукціону:

– бути юридичною особою, зареєстрованою у встановленому законом порядку, що має право здійснювати продаж майна шляхом проведення аукціону;

– мати досвід проведення аукціонів не менше трьох років;

– мати технічні можливості для забезпечення продажу майна боржника шляхом проведення аукціону (з урахуванням виду і особливостей майна, що підлягає продажу);

– організатори аукціону, боржники, кредитори та замовники не можуть бути пов'язаними особами;

4. при непогодженні організатора аукціону Укравтодором – замовником проводиться повторний конкурс.

Облік та звітність

**Повідомлення ДПІ в Оболонському районі
ГУ Міндоходів у м. Києві**

Обмежень щодо надсилання платником, протягом одного дня, декількох звітних документів в електронному вигляді за податковими деклараціями та розрахунками немає.

Крім того, платник має право повторно відправляти податкові декларації, розрахунки у разі виправлення помилок до закінчення строку подання декларації, вказавши при цьому тип документа «звітний новий».

Роз'яснення Міндоходів від 02.06.2014 р.

Звітний новий та уточнюючий податкові розрахунки за ф. № 1ДФ подаються на підставі інформації з попередньо поданого податкового розрахунку і містять інформацію лише за уточнюючими рядках і реквізитами. Для заповнення також використовується інформація з повідомлень про виявлені помилки, які направляються контролюючими органами податковому агенту.

Для видалення одного помилкового рядка з раніше введеної інформації потрібно повторити всі графи такого рядка і у графі 9 зазначити «1» - на виключення рядка.

Для введення нового або пропущеного рядка потрібно повністю заповнити всі графи і в графі 9 зазначити «0» - на введення рядка.

Отже, для заміни одного помилкового рядка на іншу потрібно виключити неправильну інформацію і ввести правильну, тобто повністю заповнити два рядки, один з яких вилучає попередньо внесену інформацію, а другий - вносить правильну. У такому разі в першому рядку в графі 9 зазначається «1» - рядок на вилучення, а в другій «0» - рядок на введення.

**Роз'яснення ГУ Міндоходів
від 26.05.2014 р.**

Якщо платник податків вирішив на певний період призупинити господарську діяльність, то податкову звітність він все одно повинен подавати. Тобто платник податку зобов'язаний за кожний, встановлений Податковим кодексом, звітний період подавати податкові декларації щодо кожного окремого податку, платником якого він є, незалежно від того, чи здійснювалася така діяльність у звітному періоді.

**Закон України від 13.05.2014 р.
№ 1260-VII**

У 2014 р. звіт про контрольовані операції подається за період з 1 вересня по 31 грудня 2013 до 01.10.2014 р.

Також істотно зменшено розмір штрафних санкцій за неподання звітності або документації про контрольовані операції:

- за неподання звіту штраф становитиме 100 мінімальних заробітних плат;
- за неподання документації по контрольованих операціях – 10 мінімальних заробітних плат.

Крім того, при самостійному виправленні помилок за період з 01.09.2013 р. по 31.12.2014 р. штрафи в розмірі 3 % або 5 % застосовуватися не будуть.

Також Закон погоджує наведені в пп. 39.2.1 ПКУ значення термінів «операції» і «господарські операції» з метою однозначного їх застосування.

Фінансовий моніторинг

Наказ Мінфіну від 22.05.2014 р. № 616

Невиїзною вважається перевірка, яка проводиться в приміщенні Мінфіну на підставі отриманих від суб'єкта або його відокремленого підрозділу документів і пояснень без виїзду за його місцезнаходженням.

Виїзною вважається перевірка, яка проводиться в приміщенні суб'єкта або його відокремленого підрозділу.

Комісія з перевірки має складатися мінімум з 2-х осіб.

Суб'єкт перевірки або його відокремлений підрозділ зобов'язаний в зазначений у запиті строк надати (надіслати) всі перераховані в запиті документи або належним чином засвідчені їх копії. При неможливості надати необхідні документи суб'єкт зазначає причини їх ненадання (втрата, вилучення документів тощо) і надає документи, що підтверджують причини відсутності документів, необхідних для проведення перевірки.

Галузі і сфери діяльності ІТ та телекомунікації

Оглядовий лист ВГСУ від 12.06.2014 р. № 01-06/770/2014

ВГСУ у цьому оглядовому листі узагальнив судову практику з питань застосування госпо-

дарськими судами законодавства про інформацію.

Серед усього іншого суд зазначив, що у разі якщо автор поширеної в мережі Інтернет інформації невідомий, а також коли інформація є анонімною, і доступ до веб-сайту – вільним, належним відповідачем є власник веб-сайту, на якому розміщено відповідний інформаційний матеріал.

Відомості про власника веб-сайту можуть бути витребувані в адміністратора системи реєстрації та обліку доменних назв та адреси мережі Інтернет.

Лист Держінформнауки від 21.10.2013 р. № 1/22-2-75

У цьому листі Держінформнауки зазначило, що законодавство України в сфері інформатизації не містить ніяких обмежень щодо оренди віддаленого офісу серверів в інших країнах та використання сервісу telnet та «хмарних» сервісів.

Лист Держінтелект служби від 03.10.2013 р. № 1-15/7615

Державна служба інтелектуальної власності України, відповідаючи на питання чи можливо взяти в оренду сервер з програмним забезпеченням за кордоном, повідомила, що поняття сервісу telnet та «хмарних» («cloud») сервісів у законодавстві України в сфері інтелектуальної власності відсутнє. Суб'єкти господарювання мають право взяти в оренду програмне забезпечення, виконавши вказані в ліцензії умови на право використання програмного забезпечення.

Транспортні та експедиторські послуги

Закону України від 29.05.2014 р. № 1283-VII

Цим Законом вводяться штрафи за несплату водієм транспортного засобу вартості послуг з користування майданчиками для платного паркування, обладнаними паркувальними автоматами або автоматичними в'їзними та виїзними терміналами у розмірі від 8 до 12 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 136,00 до 204,00 грн).

Фінансові послуги

Прес-центр ФГВФО

На виконання Постанови НБУ № 260 від 06.05.2014 р. «Про відкликання та анулювання банківських ліцензій та генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій окремих банків і закриття банками відокремлених підрозділів, що розташовані на території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя» з 06.05.2014 р. банки-агенти Фонду гарантування вкладів фізичних осіб припинили діяльність відокремлених підрозділів, розташованих на території АРК і міста Севастополя.

Оскільки отримання вкладниками неплатоспроможних банків своїх грошей здійснюється через установи банків-агентів, то процес виплат коштів вкладникам, які проживають на території АРК і міста Севастополя, відбуватиметься у будь-якому відділенні банків-агентів в інших регіонах України.

Більш детальну інформацію можна дізнатися за номером «гарячої лінії» Фонду: 0-800-308-108 та на сайтах банків-агентів Фонду.

Закон України від 03.06.2014 р. № 1287-VII

Не може бути примусово стягнуто (відчужене без згоди власника) майно, яке вважається предметом застави, якщо воно виступає в якості забезпечення зобов'язань громадянина України за споживчими кредитами, наданими кредитними установами – резидентами України в інвалюті.

Не може бути примусово стягнуто (відчужене без згоди власника) інше майно (майнові права), яке підлягають стягненню з позичальника (за споживчими кредитами в інвалюті) при недостатності коштів, отриманих стягувачем від реалізації предмета застави (іпотеки).

Кредитна установа не може поступитися (продати, передати) заборгованість або борг заспоживчими кредитами в інвалюті.

НБУ від 30.05.2014 р. № 328

Чинна з 01.06.2014 р. і діє до 01.09.2014 р.

Резиденти можуть погашати кредити, позики в інвалюті за договорами з нерезиден-

тами, в т.ч. у разі укладення додаткових угод, не раніше строку, передбаченого договорами.

За дорученням фізосіб за межі України здійснюються перекази інвалюти за поточними валютними неторговельними операціями:

– без підтверджуючих документів з поточного рахунку в інвалюті або без його відкриття

– на суму, яка в еквіваленті не перевищує 15 тис. грн на місяць. Фізособи - нерезиденти здійснюють такі перекази на підставі документів, що підтверджують джерела походження коштів;

– з поточного рахунку в інвалюті – на суму, яка в еквіваленті перевищує 15 тис. грн, але не більше ніж 150 тис. грн на місяць. Фізособи-резиденти здійснюють такі перекази виключно на підставі підтверджуючих документів.

Банкам забороняються операції без поставки валют.

Банки зобов'язані обмежити видачу готівкових коштів у нацвалюті з поточних (у тому числі карткових) і депозитних рахунків клієнтів через каси і банкомати в межах до 150 тис. грн на добу на одного клієнта. Обмеження не стосується зарплатних і соціальних виплат, а також випадків, коли кошти на рахунки вносилися готівкою.

Уповноважені банки мають право достроково повертати вклади, залучені в інвалюті за всіма типами договорів, і достроково погашати ощадні сертифікати, номіновані в інвалюті, у нацвалюті за курсом купівлі інвалюти уповноваженого банку на день проведення операції.

Рішення НКЦПФР від 27.05.2014 р. № 692

Рішенням затверджене нове Положення про порядок реєстрації випуску акцій при заснуванні акціонерних товариств.

Дія Положення поширюється на публічні та приватні АТ, крім ІСІ. Не поширюється на випадки реєстрації випуску акцій товариств, що створюються шляхом злиття, приєднання, поділу, виділення і перетворення юрособи, а також які створюються в процесі приватизації та корпоратизації.

При створенні товариства його акції підлягають приватному розміщенню виключно серед засновників.

Розміщення акцій повинно бути закінчене в строк, передбачений рішенням про їх розміщення, але не пізніше ніж протягом 2 місяців з дати початку укладення договорів з першими власниками.

Загальна номінальна вартість розміщених акцій не може бути меншою мінімального статутного капіталу товариства на дату створення (реєстрації) АТ.

Протягом 3 місяців з дати повної оплати акцій засновниками установчі збори мають затвердити результати розміщення.

Товариство має подати документи для реєстрації звіту про результати приватного розміщення акцій не пізніше 15 днів з дня держреєстрації його статуту.

Реєстрація випуску акцій, реєстрація звіту про результати приватного розміщення є підставою для внесення відповідної інформації до Держреєстру випусків ЦП.

Роз'яснення Нацкомфінпослуг від 14.05.2014 р.

Фінустанови або їх відокремлені підрозділи, розташовані або здійснюють діяльність на території АРК і Севастополя, можуть здійснювати діяльність з надання фінансових послуг за умови виконання законодавства України, що регулює діяльність з надання фінансових послуг.

У разі неможливості виконувати вимоги фінустанови можуть:

- змінити своє місцезнаходження і повідомити Нацкомфінпослуг про це;
- звернутися до Нацкомфінпослуг із заявою про виключення відомостей про них або відокремлений підрозділ з Держреєстру фінансових установ.

Відповідальність за порушення законодавства України відокремленими підрозділами, що розташовані або здійснюють діяльність в АРК, несуть фінустанови, чий підрозділ розташований в АРК.

Рішення НКЦПФР від 08.04.2014 р. № 435

Емітент подає документи для заміни свідоцтва про реєстрацію випуску емісійних ЦП не пізніше 5 робочих днів з дати прийняття уповно-

важеним органом емітента рішення про переведення випуску ЦП в бездокументарну форму.

Для заміни свідоцтва емітент повинен надати копії публікацій повідомлень про прийняття рішення про переведення у бездокументарну форму ЦП, завірені підписом керівника та печаткою емітента.

Затверджено форму свідоцтва про реєстрацію випуску облигацій міжнародних фінансових організацій.

Рішення НКЦПФР від 04.03.2014 р. № 276

У разі отримання інформації про визнання АТ банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури НКЦПФР протягом 15 робочих днів здійснює зупинку обігу акцій.

Протягом 10 робочих днів з дати затвердження ліквідаційного балансу або після прийняття рішення про припинення АТ відповідна комісія додатково повинна подати до НКЦПФР наступні документи для скасування реєстрації випуску акцій:

- довідку про наявність (відсутність) у емітента документів системи реєстру власників іменних ЦП (при документарній формі існування акцій);
- довідку про наявність держчастки в статутному капіталі емітента на дату прийняття рішення про ліквідацію із зазначенням такої частки.

Також визначено порядок скасування реєстрації випусків акцій АТ, що припиняється шляхом приєднання. При цьому якщо АТ, до якого здійснюється приєднання, або іншому АТ, яке приєднується, належать 100 % простих акцій товариства, що припиняється шляхом приєднання, такі акції не підлягають конвертації і анулюються шляхом скасування реєстрації їх випуску.

Будівництво

Наказ Мінбуду від 16.05.2014 р. № 143

Мінбудом затверджено з наданням чинності з 01.10.2014 р. ДБН В.1.1-12:2014 «Будівництво в сейсмічних районах України», розроблені ДП «Державний науково-дослідний інститут будівельних конструкцій».

Наказ Мінбуду від 13.05.2014 р. № 137

Порядком визначено процедуру реєстрації саморегульованих організацій у сфері архітектурної діяльності і внесення відомостей про них до державного реєстру саморегульованих організацій у сфері архітектурної діяльності.

Реєстрація саморегульованих організацій здійснюється Мінрегіоном України на безоплатній основі шляхом прийняття наказу Мінрегіону України про реєстрацію саморегульованої організації та внесення відповідних відомостей про неї до реєстру.

Неприбуткові добровільні об'єднання фізичних та юридичних осіб за відповідним напрямом підприємницької чи професійної діяльності набувають статусу саморегульованих організацій з дня їх реєстрації і внесення відомостей про них у реєстр.

За результатами розгляду та перевірки документів Мінрегіоном України протягом двадцяти робочих днів з дня надходження приймається рішення про реєстрацію саморегульованої організації або про відмову у реєстрації.

У разі прийняття рішення про реєстрацію саморегульованої організації відомості про неї протягом п'яти робочих днів вносяться до реєстру, який розміщується на офіційному веб-сайті Мінрегіону України.

Постанова КМУ від 23.04.2014 р. № 150

Відповідно до постанови КМУ ліквідовано як юридичні особи публічного права всі територіальні органи Державної архітектурно-будівельної інспекції.

Також Кабмін погодився з пропозицією Державної архітектурно-будівельної інспекції щодо утворення її територіальних органів як структурних підрозділів апарату Інспекції в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та Севастополі.

Об'єкти правовідносин

Земля

Повідомлення ДПІ в Шевченківському районі м. Києва

ДПІ у Шевченківському районі ГУ Міндоходів у м. Києві нагадує, що власник нежи-

лого приміщення (його частини) у багатоквартирному жилому будинку сплачує до бюджету податок за площі під такими приміщеннями (їх частинами) з урахуванням пропорційної частки прибудинкової території з дати державної реєстрації права власності на нерухоме майно.

Запитання – відповідь, розміщені на ЗІР

Міндоходів роз'яснило, що земельні ділянки, на яких розташовані рекламні засоби (бігборди, бек-лайти тощо), розміщення яких погоджено з органом місцевого самоврядування, але правовстановлюючі документи на такі ділянки відсутні, є об'єктом оподаткування плати за землю.

Для правильного визначення грошових зобов'язань з плати за землю таким платникам необхідно звернутися до відповідного територіального органу Держземагентства для отримання витягу з технічної документації з нормативної грошової оцінки земельних ділянок, на яких розташовані зазначені рекламні засоби.

Закон України від 17.06.2014 р.

Законом регламентовані заходи щодо ліквідації ПАТ «Державний земельний банк», який було створено у 2012 р. згідно з постановою КМУ.

Роз'яснення Держземагентства від 17.06.2014 р.

Держземагентство роз'яснило, що чинним законодавством не передбачена можливість визначення в натурі та приватизації земельної ділянки під частиною будинку. У випадку виникнення спільної часткової власності на один житловий будинок виникає і спільна часткова власність на земельну ділянку, на якій він розміщений. Частка у власності на земельну ділянку пропорційна частці у власності будинку. Однак, за згодою співвласників будинку, частка у власності на земельну ділянку може бути іншою.

Решта земельної ділянки (понаднормова) може бути поділена в натурі між співвласниками будинку, та кожен з них має право окремо приватизувати ці земельні ділянки, однак за іншим цільовим призначенням.

За можливості поділу будинку в натурі з виділенням кожної частини в окреме домоволодіння (присвоєння окремої адреси та реєстрація в БТІ як окремого домоволодіння) можливий і поділ земельної ділянки з виділенням відповідної її частини в окрему земельну ділянку. У даному випадку приватизація здійснюється вже окремо кожної земельної ділянки для кожного окремого домоволодіння. Кожен із колишніх співвласників будинку буде індивідуальним власником окремого будинку із спільною стіною та окремою адресою, а отже, кожен зможе приватизувати по 0,15 га для будівництва та обслуговування свого будинку.

Роз'яснення Міндоходів від 17.06.2014 р.

Пунктом 172.2 ПКУ передбачено, що дохід, отриманий платником податку від продажу протягом звітного податкового року більш як одного з об'єктів нерухомості, зазначених у п. 172.1 цієї статті, або від продажу об'єкта нерухомості, не зазначеного у п. 172.1 цієї статті, підлягає оподаткуванню за ставкою, визначеною п. 167.2 ПКУ, тобто 5 %.

Водночас відповідно до п. 172.9 ПКУ дохід від операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомості, що здійснюються фізичними особами - нерезидентами, оподатковується згідно з цією статтею у порядку, встановленому для резидентів, за ставками 15 (17) %, визначеними п. 167.1 ПКУ.

Таким чином, дохід від операцій з продажу протягом звітного податкового року успадкованого фізичною особою - нерезидентом об'єкта нерухомості, не зазначеного в п. 172.1 ПКУ (земельної ділянки за цільовим призначенням для ведення товарного сільськогосподарського виробництва), підлягає оподаткуванню на загальних підставах за ставками, визначеними п. 167.1 ПКУ, тобто 15 (17) %.

Лист Держреєстру від 06.06.2014 р.

№ 9300/05-15-14

Держреєстр повідомив, що на сьогодні порядок проведення державної реєстрації права оренди на нерозподілені (не витребувані) земельні ділянки (паї) залишається неврегульованим на законодавчому рівні, з огляду

на відсутність суб'єкта, за яким здійснюється державна реєстрація права власності.

Водночас на сьогодні право оренди на нерозподілені (не витребувані) земельні ділянки (паї) може бути зареєстроване у спеціальному розділі Державного реєстру прав у випадку, коли договір оренди було укладено відповідно до законодавства, яке діяло до 1 січня 2013 р.

Лист Держреєстру від 06.06.2014 р.

№ 9299/05-15-14

Цим листом доведено до відома органів державної реєстрації прав інформацію щодо порядку оформлення прав власності на майно, виділене в натурі власникам майнових паїв членів колективних сільськогосподарських підприємств.

При виділенні майна в натурі конкретному власнику підприємство- правонаступник (користувач) одночасно з підписанням акта приймання-передавання майна робило відмітку про виділення майна в натурі у свідоцтві про право власності на майновий пай члена колективного сільськогосподарського підприємства, що засвідчується підписом керівника підприємства та печаткою. Вказане свідоцтво з відміткою про виділення майна в натурі індивідуально, акт приймання-передавання майна були підставою для оформлення прав власності на зазначене майно в установленому порядку.

Враховуючи те, що на даний час відсутній інший спеціальний нормативно-правовий акт, направлений на врегулювання порядку виділення членам реорганізованого сільськогосподарського підприємства майна, Держреєстр вважає, що свідоцтво з відміткою про виділення майна в натурі та акт приймання-передавання майна є підставою для проведення державної реєстрації прав з видачею свідоцтва про право власності.

Наказ Мін'юсту від 28.05.2014 р. № 845/5

Наказом визначено, що державна реєстрація прав на землі сільгосппризначення проводиться державними реєстраторами прав на нерухоме майно тих структурних підрозділів територіальних органів Мін'юсту, які реалізують повноваження Державної

реєстраційної служби України за місцем розташування земельної ділянки, а також держреєстраторами інших структурних підрозділів, які діють у межах відповідної області.

Структурні підрозділи, держреєстратори яких проводитимуть держреєстрацію прав на землі сільськогосподарського призначення в межах області, визначаються керівником реєстраційної служби ГУ юстиції у відповідній адміністративно-територіальній одиниці, виходячи з виробничої необхідності, значного навантаження або тимчасової відсутності державних реєстраторів, шляхом прийняття відповідного наказу.

Наказом також затверджені:

- зразок іменної печатки держреєстратора прав на нерухоме майно;
- опис іменної печатки держреєстратора прав на нерухоме майно;
- зразок номерної печатки держреєстратора прав на нерухоме майно;
- опис номерної печатки держреєстратора прав на нерухоме майно.

***Лист Міндоходів від 30.09.2013 р.
№ 12217/6/99-95- 25-50-09-15-01***

Міндоходів зазначило, що якщо рішенням місцевої ради змінено умови договору оренди землі (змінена площа, розмір орендної плати) та зобов'язано внести зміни до договору оренди земельної ділянки державної і комунальної власності (або переукласти договір оренди), то після внесення таких змін до договору оренди землі суб'єкт господарювання буде сплачувати орендну плату за земельні ділянки згідно з новими умовами.

Тобто новий розмір орендної плати буде чинним з моменту внесення змін до договору оренди (переукладання договору оренди).

Проект Закону від 08.08.2013 р. № 3061

Згідно із Проектом закону за надання відомостей з Державного земельного кадастру стягується плата, крім випадків, встановлених законом. Одним з таких випадків є надання відомостей з Державного земельного кадастру за зверненням ВР АРК, Ради міністрів АРК, органів виконавчої влади та органів міс-

цевого самоврядування, яке здійснюється безкоштовно.

Перелік, розміри, порядок справляння плати за надання відомостей з Державного земельного кадастру встановлюються КМУ.

Нерухомість

***Роз'яснення ГУ Міндоходів
у м. Києві від 26.06.2014 р.***

Головне управління Міндоходів у м. Києві нагадало, що платники податку - юридичні особи самостійно обчислюють суму податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, станом на 1 січня звітного року і до 20 лютого цього ж року подають контролюючому органу за місцезнаходженням об'єкта оподаткування декларацію встановленої форми з розбивкою річної суми податку рівними частками поквартально. Для новостворених об'єктів житлової нерухомості така декларація подається протягом місяця з дня виникнення права власності на даний об'єкт.

Враховуючи те, що з 01.04.2014 р. Законом України від 27.03.2014 року № 1166-VII «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» внесено зміни до ст. 265 ПКУ, зокрема, слова «житлова площа» замінені словами «загальна площа», юридичним особам необхідно здійснити перерахунок податку, подавши уточнюючі декларації. Зробити це необхідно до граничного терміну сплати авансових внесків з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за II квартал 2014 р., тобто до 30.07.2014 р.

Таким чином, до затвердження нових форм звітності з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, платникам податків - юридичним особам у колонці 3 «Житлова площа об'єкта нерухомості» декларації та у колонках 7 «Житлова площа відповідно до документів, що підтверджують право власності (усього)», 9 «Розмір частки/поділу житлової площі, яка знаходиться у спільній частковій, спільній сумісній власності» додатка до такої декларації, пропонується вказувати

загальну площу об'єкта житлової нерухомості, у т. ч. його частки.

***Роз'яснення ГУ Міндоходів
у м. Києві від 23.06.2014 р.***

Головне управління Міндоходів у м. Києві нагадало, що податкове зобов'язання за звітний рік з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачується:

а) фізичними особами - протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення (повідомлення-рішення надсилаються контролюючим органом до 1 липня року, що настає за звітним);

б) юридичними особами - авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що настає за звітним кварталом, які відображаються в річній податковій декларації.

Якщо платник податку на нерухоме майно не сплачує вчасно податок, то він притягується до відповідальності у вигляді штрафу у таких розмірах:

- при затримці до 30 календарних днів включно, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання, - у розмірі 10 % погашеної суми податкового боргу;
- при затримці більше 30 календарних днів, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання, - у розмірі 20 % погашеної суми податкового боргу.

***Роз'яснення ГУ Міндоходів
у м. Києві від 17.06.2014 р.***

Головне управління Міндоходів у м. Києві нагадало, що платники податку - юридичні особи самостійно обчислюють суму податку станом на 1 січня звітного року і до 20 лютого цього ж року подають контролюючому органу за місцезнаходженням об'єкта оподаткування декларацію встановленої форми з розбивкою річної суми податку рівними частками поквартально. Для новостворених об'єктів житлової нерухомості така декларація подається протягом місяця з дня виникнення права власності на даний об'єкт.

Враховуючи те, що з 1 квітня 2014 р. Законом України від 27.03.2014 р. № 1166-VII «Про запобігання фінансової катастрофи та

створення передумов для економічного зростання в Україні» внесено зміни до ст. 265 ПКУ, зокрема слова «житлова площа» замінені словами «загальна площа», юридичним особам необхідно здійснити перерахунок податку, подавши уточнюючі декларації. Зробити це необхідно до закінчення граничного терміну сплати авансових внесків з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за II квартал 2014 р., тобто до 30 липня 2014 р.

Наказ Мін'юсту від 17.06.2014 р. № 953/5

Цим наказом Державному підприємству «Інформаційний центр» Міністерства юстиції України тимчасово припинено доступ користувачів до Єдиних та Державних реєстрів інформаційної системи Міністерства юстиції України, а саме: Державного реєстру обтяжень рухомого майна, Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, до закінчення антитерористичної операції на сході України на території:

- Луганської області (крім Кременського, Сватівського, Троїцького, Білокуракинського, Старобільського, Біловодського, Новопсковського, Марківського, Міловського районів);
- міста Слов'янськ та Слов'янського району Донецької області.

Нотаріальні дії та державну реєстрацію речових прав та їх обтяжень на нерухоме майно, яке розташоване на території Луганської області (крім Кременського, Сватівського, Троїцького, Білокуракинського, Старобільського, Біловодського, Новопсковського, Марківського, Міловського районів), міста Слов'янськ та Слов'янського району Донецької області, здійснюють відповідно державні реєстратори речових прав на нерухоме майно органів державної реєстрації прав і приватні та державні нотаріуси інших районів Луганської та Донецької областей відповідно до законодавства.

Закон України від 03.06.2014 р. № 1304

Протягом дії цього Закону:

- не може бути примусово стягнуте (відчужене без згоди власника) нерухоме житлове майно, яке вважається предметом застави

згідно із статтею 4 Закону України «Про заставу» та/або предметом іпотеки згідно із статтею 5 Закону України «Про іпотеку», якщо таке майно виступає як забезпечення зобов'язань громадянина України (позичальника або майнового поручителя) за споживчими кредитами, наданими йому кредитними установами – резидентами України в іноземній валюті, та за умови, що:

– таке нерухоме житлове майно використовується як місце постійного проживання позичальника / майнового поручителя або є об'єктом незавершеного будівництва нерухомого житлового майна, яке перебуває в іпотеці, за умови, що у позичальника або майнового поручителя у власності не знаходиться інше нерухоме житлове майно;

– загальна площа такого нерухомого житлового майна (об'єкта незавершеного будівництва нерухомого житлового майна) не перевищує 140 кв. м для квартири та 250 кв. м для житлового будинку.

Також кредитна установа не може уступити (продати, передати) таку заборгованість або борг на користь (у власність) іншої особи.

Наказ Мін'юсту від 28.05.2014 р. № 838/5

Цим наказом внесено зміни до Порядку передачі документів у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 20 січня 2012 р. № 111/5.

До документів, що передаються між органами державної реєстрації прав за місцем розташування нерухомого майна, додається опис вкладення, який має містити повний перелік документів, які передаються, із зазначенням кількості аркушів кожного окремого документа, прізвища, імені та по батькові державного реєстратора прав на нерухоме майно (далі - державний реєстратор), який передає зазначені документи, та повного найменування відповідного органу державної реєстрації прав, найменування нотаріальної контори або назви нотаріального округу.

**Економічна діяльність:
нові орієнтири і ризики**
Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»
№ 7 липень

Редактори:
Т. Дубас, О. Федоренко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка:
А. Берегельська

Підп. до друку 11.07.2014.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 4,5.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3,
siaz2014@ukr.net, siaz@yandex.ua.
Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.